Slovenski
VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIV. CELOVEC, PETEK, 2. NOVEMBER 1979 ŠTEV. 44 (1941)

Manjšini morajo biti uresničene vse pravice

da bo lahko igrala vlogo mostu med obema državama

Komisija za mednarodne odnose skupščine SR Slovenije je imela 26. oktobra sejo, na kateri je pod vodstvom predsednika Bojana Lubeja obravnavala aktualna vprašanja odnosov med SFR Jugoslavijo in republiko Avstrijo. V poročilu o seji je rečeno, da je komisija poudarila pomen nadaljnjega razvoja politike dobrososedskih odnosov kot ene od trajnih orientacij Jugoslavije in da je Jugoslavija z uveljavljanjem te politike, temelječe na vsestranskem sodelovanju in odprtosti meja med različnimi družbeno ekonomskimi in političnimi sistemi že dala konkreten prispevek v prizadevanjih za dosledno uresničevanje sklepne listine konference o varnosti in sodelovanju v Evropi.

Komisija je ugotovila, da je prišlo do napredka v bilateralnih odnosih med Jugoslavijo kot neuvrščeno in Avstrijo kot nevtralno državo. Dosežena stopnja razvoja medsebojnega sodelovanja je spodbuda za stalen in konstruktiven dialog, ki bo pripomogel, da se uspešneje rešujejo še nekatera odprta vprašanja, kar je v interesu obeh držav. Med vprašanja sodi predvsem zagotovitev vseh pravic slovenski in hrvaški narodnostni skupnosti v Avstriji, ki izvirajo iz državne pogodbe, je v tej zvezi naglasila komisija in izrecno poudarila:

„Naša država je življenjsko zainteresirana za obstoj in nadaljnji razvoj slovenske in hrvaške narodnosti, ki bosta z zagotovitvijo pravic, ki izvirajo iz avstrijske državne pogodbe, in z demokratičnim vključevanjem v družbeno življenje sosedne države, postali most povezovanja in prijateljstva med Avstrijo in Jugoslavijo. Izražena pripravljenost uradne Avstrije, da izpolni vse obveznosti iz državne pogodbe, kakor tudi tiste, ki izhajajo iz mednarodnega prava, v enakopravnem dialogu z manjšinskimi organizacijami, dajejo perspektivo za ureditev vprašanj, ki so pogoj za ohranitev identitete obeh narodnostnih skupnosti.“

V ostalem je komisija menila, da nekateri sporazumi, ki sta jih sklenili obe sosedni državi, pomenijo bojnem priznavanju visokošolskih sodelovanja na posameznih področjih. Med te sodi še predvsem sporazum o zgraditvi karavanškega predora in sporazum o medsebojnem priznavnaju visokošolskih diplom za akademske in profesionalne namene. Komisija je prav tako ugotovila, da je bil v zadnjem času dosežen napredek na nekaterih drugih področjih, kot so kulturno-prosvetno in znanstveno sodelovanje ter sodelovanje na področju tehnologije in turizma.

Na področju gospodarskega sodelovanja bi bilo po mnenju komisije potrebno doseči v blagovni menjavi večje ravnotežje. Stremeti je treba k razvijanju višjih oblik gospodarskega sodelovanja in nadalje pospeševati industrijsko kooperacijo, skupne naložbe in bančno finančno sodelovanje. V okviru razvijanja višjih oblik gospodarskega sodelovanja bo treba posvetiti še posebno skrb obmejnemu gospodarskemu sodelovanju. **„Tako sodelovanje ob odrpti meji je pomemben dejavnik za krepitev manj razvitih obmejnih območij na obeh straneh in ustvarja ugodne pogoje za aktivnejše vključevanje narodnostnih skupnosti v gospodarsko in kulturno-prosvetno sodelovanje kot faktor zbliževanja narodov in kot most krepitve medsebojnega razumevanja narodov obeh držav.“**

Nova deželna politika bo šla po stari poti

V ponedeljek se je na prvi seji sestal novi, na volitvah dne 7. oktobra izvoljeni koroški deželni zbor. Po predhodnih dogovorih med tremi v deželnem zboru zastopanimi strankami so bile zelo hitro in brez vsakih težav urejene formalne zadeve: Za novega predsednika deželnega zbora je bil izvoljen prejšnji tretji predsednik Josef Guttenbrunner (SPÖ), za tretjega predsednika pa je bil izvoljen Josef Schantl (SPÖ). Prav tako „gladko“ je potekalo tudi imenovanje članov deželne vlade, kjer je sploh ostalo vse pri starem, razen da sta ÖVP-jevska člana deželne vlade „zamenjala“ funkciji, tako da je namestnik deželnega glavarja postal Stefan Knofl, deželni svetnik pa Herbert Bacher. Kot deželni glavar je bil potrjen Leopold Wagner, za prvega namestnika deželnega glavarja Erwin Frühbauer in za deželne svetnike Hans Schober, Rudolf Gallob (vsi SPÖ) ter Mario Ferrari-Brunnenfeld (FPÖ).

Da je šlo vse „kot namazano“, gre zasluga v prvi vrsti že omenjenemu predhodnemu dogovarjanju, prav tako pa seveda tudi dejstvu, da zadnje volitve niso privedle do nobenih sprememb v razmerju moči med posameznimi strankami. Temu primerno je potekala tudi izvolitev posameznih odborov deželnega zbora, pri čemer pa je brez dvoma zanimivo, da posebnega „manjšinskega odbora“ (ki tudi že v preteklosti ni odigral nobene vloge) tokrat niso več imenovali, marveč je „manjšinske zadeve“ prevzel Josef Guttenbrunner kot predsednik pravnega in ustavnega odbora.

V ostalem je bilo manjšinsko vprašanje le kratko omenjeno v „vladni izjavi“, v kateri je deželni glavar Wagner opozoril, da je za manjšinsko politiko pristojna zvezna vlada, „na Koroškem pa se bo v tem vprašanju nadaljevala skupno izdelana linija deželne politike“ — z drugimi besedami: da bo slej ko prej veljal tristrankarski dogovor, ki se je medtem že ponovno izkazal kot izrazita protimanjšinska troedinost.

Demonstrativno vztrajanje pri tej protimanjšinski usmeritvi torej kaže, da na deželni ravni tudi v bodoče ni pričakovati izboljšanja političnega ozračja; še naprej bo merodajna „linija“, ki so jo izsilili in oblikovali nemški nacionalisti. Po tej poti pa bo seveda težko ustvariti pogoje, ki bi omogočali popolno in pošteno uresničitev tozadevnih obveznosti iz državne pogodbe, kar je uradna Avstrija ponovno obljubila med nedavnim obiskom jugoslovanskega zunanjega ministra na Dunaju. Če bo hotela dane obljube izpolniti in s tem ostati verodostojna, bo torej morala poskrbeti, da bodo duh demokratičnosti in načela sodobne manjšinske zaščite našli primeren odziv tudi na Koroškem. Dokler pa tega ne bo storila, bo seveda vedno spet konfrontirana z opozorili na neporavnane dolgove (kakor to prav s podporo Avstrije zelo dosledno prakticirajo tudi južni Tirolci) — kljub temu, da na zvezni in zlasti na deželni ravni gotovi ljudje trmasto in zavestno ponavljajo neresnične trditve o izpolnjeni državni pogodbi. Prepričljive namreč niso lažne trditve, marveč izključno le dejanja.

Res čudna so pota

zasledovanja nacističnih zločincev

Po dolgih letih zavlačevanja in tudi sedaj le pod čedalje hujšim pritiskom antifašistične javnosti in zlasti francoskih krogov se je v Kölnu začel kazenski postopek proti trem hudo obremenjenim nekdanjim funkcionarjem gestapa v okupirani Franciji, ki so obtoženi, da so sodelovali pri umoru najmanj 73.000 francoskih Židov, ki so jih poslali v uničevalna taborišča, čeprav so dobro vedeli, kaj jih tam čaka. Na zatožni klopi so se znašli bivši esesovci Kurt Lischka, eden izmed vodilnih ljudi gestapa v Parizu med vojno, danes star 70 let in do nedavnega prokurist v nekem kölnskem podjetju; Ernst Heinrichsohn, nekdanji „židovski referent“ gestapa v okupirani Franciji, star 59 let, zdaj član krščansko-socialne unije in do nedavnega župan bavarskega Bürgstadta; in Herbert-Martin Hagen, ožji sodelavec zloglasnega Eichmanna, zdaj direktor neke tovarne, star 66 let.

Čeprav je bila preteklost treh obremenjenih nacistov znana in dokumentirana, so lahko živeli nekaznovani, kot ugledni meščani. Najprej jih je ščitila nemška ustava, ki prepoveduje izročanje nemških državljanov tujim državam na sojenje, čeprav bi zločine zakrivili v tujini; pozneje sta Francija in Zahodna Nemčija sklenili pogodbo, da ne bosta sodili nacističnim zločincem, ki bi že bili obsojeni v drugi državi (Lischka in Hagen sta bila namreč po vojni v Franciji v odsotnosti obsojena na dosmrtno prisilno delo); končno so to pogodbo dopolnili z določili, po katerih bi takim zločincem lahko sodili tudi še pozneje, vendar pa se je ratifikacija v bonskem parlamentu zavlekla za dolga leta — po „zaslugi“ nekega poslanca, ki je bil med okupacijo Francije na visokem položaju v Parizu.

Leta 1971 sta zakonca Klarsfeld s poskusom ugrabitve Kurta Lischke špektakularno opozorila na škandalozno zavlačevanje sodnega preganjanja nacističnih zločincev — z „uspehom“, da je bila antifašistka Beate Klarsfeld po dolgem preiskovalnem zaporu leta 1974 obsojena na zapor, medtem ko je nacist Lischke kot svoboden človek nastopal na njenem procesu. Šele sedaj so se tudi on in njegova obremenjena pajdaša končno znašli pred sodnikom.

Kar velja za južne Tirolce

mora veljati tudi za koroške Slovence

Južnotirolsa delegacija pod vodstvom deželnega glavarja Magnaga je v ponedeljek imela na Dunaju pogovore z avstrijskim zunanjim ministrom Pahrom; pogovorom so poleg zastopnikov zveznih forumov prisostvovali tudi predstavniki innsbruške deželne vlade. Bistvo novega srečanja je bilo v tem, da južni Tirolci pridobijo Avstrijo kot zaščitnico nihovih interesov za ponovno intervencijo pri rimski vladi glede izpolnitve še preostalih določil južnotirolskega „paketa“. Zunanji minister Pahr je tako urgenco obljubil in izjavil, da bo Avstrija s primerno „intervencijo“ vztrajala na tem, da italijanska vlada čimprej sklene manjkajoče izvedbene odredbe k „paketu“ in tako do zadnjega izpolni svoje obveznosti.

Do nove „aktualizacije“ ali celo „zaostritve“ (kakor je slišati) južnotirolskega vprašanja prihaja v času, ko nemški nacionalisti na Južnem Tirolskem spet skrbijo za „primerno vzdušje“. V zadnjih mesecih je prišlo že do cele vrste dinamitskih atentatov, aktivnost pa se stopnjuje tudi na področju „verbalne vojne“, kjer pa je značilno, da krog nemškonacionalističnih agitatorjev ni omejen na Južno Tirolsko, marveč je razširjen na sorodne kroge v Avstriji in Zahodni Nemčiji. V tisočih izvodih širijo v bocenski pokrajini propagandno brošuro, ki so jo tiskali v Nemčiji, in sicer pod pokroviteljstvom krogov, ki so najtesneje povezani z osebami, katere so bile v Italiji obsojene zaradi sodelovanja pri atentatih, ki so v šestdesetih letih povzročili ne le ogromno materialno škodo, temveč zahtevali tudi človeške žrtve.

Merodajni ljudje, med njimi zlasti tudi južnotirolski deželni glavar Magnago, se upravičeno bojijo, da bi novi val nacionalizma spet pripeljal do zaostritve, ki bi onemogočila vsak dialog s pristojno vlado v Rimu. Obenem pa tudi opozarjajo — prav tako upravičeno — da na rešitev še odprtih vprašanj ne morejo čakati v nedogled, zlasti ker bo novembra minilo že deset let, odkar je „paket“ začel veljati. Sedanji bombni atentati so znamenje, da med ljudstvom narašča nestrpnost — je opozarjal Magnago; atentati po eni strani ogrožajo odnose med narodnostnimi skupinami in po drugi strani vzpodbujajo skrajneže — je menil Pahr. Oba pa sta soglašala, da je Rim treba primerno opozoriti na njegove neizpolnjene obveznosti.

Toda pri izpolnjevanju prevzetih pogodbenih obveznosti ni v zamudi le Italija; tudi Avstrija ima tozadevno še odprte račune. Njeno zavzemanje v korist južnih Tirolcev je povsem legalno, utemeljeno in potrebno — toda bilo bi lahko še dosti bolj verodostojno in moralno upravičeno, če bi se enakih načel in meril posluževala tudi sama. Kajti: kar velja za južne Tirolce mora veljati tudi za koroške Slovence!

Združeni narodi

kažipot v nov, boljši svet

Prejšnji teden — 24. oktobra — je bil dan Združenih narodov, ki ga vsako leto obhajajo po svetu v spomin na 24. oktober 1945, ko je začela veljati ustanovna listina svetovne organizacije, eden temeljnih in najvažnejših dokumentov današnjega človeštva, saj je bil sprejet na osnovi strašnih izkušenj iz druge svetovne vojne — kot vodilo za graditev novega pravičnega sveta, sveta miru, svobode in pravice.

Generalni sekretar OZN Kurt Waldheim je ob dnevu Združenih narodov v svoji poslanici poudaril, da je danes bistvenega pomena, da se svet usmeri v prihodnost, k obljubam in možnostim prihodnjih desetletij. „Iz dneva v dan se poglablja spoznanje, da živimo v svetu, kjer smo vsi odvisni drug od drugega in da prihodnost človeštva prinaša izzive, na katere morajo konstruktivno odgovoriti vse države,“ je dejal Waldheim. Med konkretnimi problemi, ki tarejo današnji svet, je omenil tudi oboroževalno tekmo in kršenje človekovih pravic, pri tem pa takole orisal vlogo OZN: Z razpravami, dialogom in tiho diplomacijo so Združeni narodi postali primarno sredstvo, s katerim lahko posamezne države uveljavijo svoje skupne interese in probleme ter razvijajo prizadevanja, da bi jih rešili z medsebojnim razumevanjem.

Predsednik letošnjega 34. zasedanja glavne skupščine OZN, tanzanijski diplomat Salim A. Salim, pa je v poslanici, ki jo je ob tej priložnosti poslal svetu, poudaril, da dosedanji dosežki svetovne organizacije pričajo o njenem življenjskem pomenu za učinkovito mednarodno sodelovanje in dialog, jasno in neizpodbitno dokazujejo tehtnost in vrednost načel in ciljev, ki jih vsebujejo instrumenti trajnega miru in pravice ter splošnega spoštovanja človekovih pravic. Dejal je, da je OZN v vseh letih svojega obstoja opozarjala na hude krivice in anomalije po vsem svetu: lakoto, bolezni, rasizem, diskriminacijo, kolonialno prevlado in druge oblike neenakosti in poniževanja — „opozarjala je svetovno javnost na nove in pereče probleme in pri tem pozivala vse narode k sodelovanju“.

Teptanje človekovih pravic

je v latinskoameriških državah na dnevnem redu

Na zasedanju glavne skupščine Organizacije ameriških držav v La Pazu je poročala tudi komisija za človekove pravice, ki je proučevala, kako v posameznih državah spoštujejo (ali bolje povedano) teptajo človekove pravice in temeljne svoboščine. V svojem poročilu je komisija poudarila, da v nekaterih latinskoameriških državah še vedno sodijo k „vsakdanjosti" kršenje človekovih pravic, mučenje, v neskončnost trajajoča „izredna stanja", nezakonite aretacije, ugrabitve in nekaznovanje ljudi, ki to počno. Komisija je ugotovila, da so se v letih 1978 in 1979 nadaljevali problemi „pogrešanih", mučenja zapornikov in ohranjanje „obsednih, izrednih in podobnih stanj" — vse to z izgovorom, da gre za zaščito „narodne varnosti".

Predsednik komisije, venezuelski veleposlanik Aguila, je povedal, da je morala komisija pri svojem delu premostiti številne ovire. Le malo držav je prispevalo podatke za poročilo, nekatere države pa komisiji sploh niso dovolile, da bi na kraju samem preverila obtožbe o kršenju človekovih pravic. Leta 1978 je komisiji uspelo obiskati Salvador, Haiti in Nikaragvo, medtem ko so ji Argentina, Brazilija in Gvatemala letos to preprečile. Več posamičnih, še posebej dramatičnih primerov kršenja človekovih pravic so odkrili v Argentini, Boliviji, Čilu in Paragvaju. Na osnovi dobljenih podatkov je komisija sestavila poročila o stanju v Čilu, Panami, Paragvaju in Urugvaju, poročilo o položaju v Argentini pa bo objavila prihodnje leto.

Žrtve nečloveškega ravnanja so v številnih primerih tudi otroci. Tako na primer otroke, ki so jih rodile „pogrešane" matere, pošiljajo v posebne ustanove, dogaja pa se tudi, da se taki otroci „znajdejo" v kakšni izmed sosednih držav. Otroci „pogrešanih" so pogosto priče pošastnih prizorov, ki se odigravajo ob ugrabitvah, ko njihove starše mučijo in jih žalijo, domove pa jim pogosto izropajo.

Komisija je ugotovila, da so tako imenovane „pogrešane" v največ primerih ugrabili neznanci, ki pa so delovali tako svobodno, da ni mogoče dvomiti, da so to sile, ki so povezane z oblastmi. Številna posredovanja sorodnikov pri oblasteh, ki so želeli odkriti „pogrešane" svojce, so bila zaman. Najhuje pa je, da se izredno majhno število „pogrešanih" spet vrne v življenje. Ta psihoza strahu in sumov pa ne prizadene samo najbližjih svojcev „pogrešanega", temveč tudi krog njegovih prijateljev in znancev. „Izredna stanja", ki se vlečejo leta, so samo instrument, s katerim omogočajo kršenje človekih pravic; marsikoga so mučili in zadržali v zaporu brez sodnega postopka tudi po dvajset let.

Na zasedanju v La Pazu je komisija ostro obsodila takšno ravnanje in stanje ter od glavne skupščine Organizacije ameriških držav zahtevala, naj državam, v katerih se to dogaja, pošlje poziv za vzpostavitev pravne države, spoštovanje človekovih pravic in kaznovanje tistih, ki te pravice kršijo.

V Latinski Ameriki pa otroci niso le žrtve teptanja človekovih pravic, temeveč predvsem tudi žrtve vladajočih socialnih razmer. Na „latinsko-ameriškem srečanju o človeških potrebah" v brazilskem mestu Tiradentes so namreč opozorili: če se sedanje socialne razmere ne bodo bistveno spremenile, bo v Latinski Ameriki v naslednjih letih od lakote umrlo 1,3 milijona otrok, prav toliko pa jih bo živelo v skrajni revščini. Sploh pa se na „zeleni celini", od koder sicer hrano izvažajo, število lačnih in podhranjenih giblje okrog 15 % in se glede na razvitost posamezne države spreminja od 2 do 45 odstotkov.

Trideset let

sodelovanja v okviru SEV

Pred 30 leti je bil ustanovljen Svet za vzajemno gospodarsko pomoč (SEV), to je organizacija, ki podobno kot na Zahodu EGS služi gospodarskemu sodelovanju med socialističnimi državami na Vzhodu. Med ustanovnimi članicami so bile poleg Sovjetske zveze še Bolgarija, Češkoslovaška, Madžarska, Poljska in Romunija, v poznejših letih oz. desetletjih pa so se jim pridružile še Nemška demokratična republika (leta 1950), Mongolija (1962), Kuba (1972) in Vietnamska socialistična republika (1978), tako da ima SEV danes deset članic — držav v Evropi, Aziji in Latinski Ameriki s skupno 435 milijoni prebivalcev.

Vpliv SEV na gospodarski razvoj v socialističnih državah je bil brez dvoma pomemben, v Mongoliji pa celo odločilen. Zlasti v zadnjih letih je naraščal narodni dohodek v državah-članicah SEV. Od leta 1950 do 1978 se je vsota narodnih dohodkov teh držav pomnožila za več kakor 9-krat. Samo v času od 1970 do 1978 se je narodni dohodek v SEV povečal za 58 %, medtem ko je v EGS narasel za 21 % V istem obdobju se je bruto industrijski proizvod v SEV pomnožil za 72 % in v EGS za 20 %.

SEV je dal tudi pobudo za sodelovanje z EGS ter je izmenjava med članicami obeh skupnosti v letu 1978 dosegla vrednost skoraj 26 milijard rubljev, to je dvakrat več kakor leta 1973. V petletnem obdobju 1974—1978 je povprečni izvoz članic EGS v države SEV znašal okoli 12,1 milijarde rubljev, izvoz EGS v Združene države Amerike pa je v istem obdobju dosegel vrednost 15,5 milijarde rubljev.

Kakšnega pomena je SEV za posamezne države-članice, pokažejo naslednji podatki: v obdobju od 1950 do 1978 se je narodni dohodek v Bolgariji povečal za 11-krat, na Madžarskem za 5,9-krat, v Vzhodni Nemčiji za 7,2-krat, na Poljskem za 7,9-krat, v Sovjetski zvezi za 9,7-krat in na Češkoslovaškem za 5,2-krat. V tridesetih letih se je obseg naložb v članicah SEV več kot podeseteril; povečanje je bilo visoko zlasti v manj razvitih državah — v Bolgariji 18-krat na Poljskem 13-krat in v Romuniji 31-krat. S pomočjo SEV pa se je predvsem razvila Mongolija, kjer so številne industrijske panoge doživele nesluten razmah ter se je mesto Ulan-Bator razvilo v veliko industrijsko središče.

Pot pridružni ustanovi pa delujeta mednarodna banka za gospodarsko sodelovanje in mednarodna banka za investicije. Mednarodna banka za gospodarsko sodelovanje se ukvarja z mednarodnimi poravnavami v transfernih rubljih (sovjetski rubelj je namreč znotraj SEV edina valuta za obračunavanje medsebojnih transakcij), podeljuje pa tudi kredite za financiranje trgovine in drugih dejavnosti.

Pogled na novi Beograd

Beograd je slavil

petintridesetletnico osvoboditve

Pred nedavnim je Beograd, glavno mesto Jugoslavije slavil 35-letnico osvoboditve. Svoj praznik je obhajal Beograd v zavesti, da je z osvoboditvijo začel živeti povsem novo življenje, kajti v tem času se je razvil v več kot milijonsko prestolnico nove Jugoslavije.

Prebivalci te prestolnice so Srbi, Hrvatje, Slovenci, Makedonci, Črnogorci, Albanci, Madžari in pripadniki drugih narodnosti. V Beogradu se mešajo govorice vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti. Beograd je mesto, ki ga njegovi prebivalci sicer pogosto kritizirajo, vendar pa z njim delijo svoje dobro in slabo. Navezani so na mesto, ki je s svojo težko, a slavno preteklostjo postalo del njih — simbol miru in nepremagljivosti.

Tam, od koder so nekoč prihajali tuji osvajalci, ki jih je pohlep gnal pred zidove kalemegdanske trdnjave, stoji danes Novi Beograd. Mesto, ki je zraslo na nekdaj pusti močvirski ravnici, šteje danes skoraj 200 tisoč prebivalcev. Gradile so ga žuljave roke delavcev, brigadirjev in vojakov; gradile so ga generacije, ki so se zvrstile po osvoboditvi.

Beograd je dan osvoboditve — 20. oktober 1944 dočakal s 50 tisoč prebivalci manj, kot jih je imel pred pričetkom vojne. Ponovni razcvet je torej dočakalo le 270 tisoč Beograjčanov. Danes je njihovo število štirikrat večje, širše mestno območje Beograda pa šteje že več kot 1,400.000 ljudi.

Že leto dni po osvoboditvi je v Beograd prišlo več kot 43 tisoč ljudi iz vseh koncev Jugoslavije. Poprijeli so za krampe in lopate, da bi iz porušenega, pol obrtniškega mesta napravili prestolnico, kakršno imajo danes. Narodni odbor Beograda je decembra 1947 sprejel petletni plan razvoja mesta, v katerem so največji poudarek dali industriji, predvsem živilski in gradbeni. Precejšnja sredstva so namenili tudi za obnovo prometa in trgovinske mreže. Rezultati, doseženi v času prvega petletnega plana, so bili solidna osnova za kasnejši hiter razvoj mesta.

Vojna je uničila več kot polovico vse beograjske industrije. Zaradi obnove in intenzivne rasti je danes industrijska proizvodnja mesta 30-krat večja kot pred štiridesetimi leti. Kmetijske organizacije na območju mesta so leta 1948 premogle vsega 19 traktorjev, danes se je njihovo število v družbenem in privatnem sektorju povzpelo na več kot 9000. Po vojni je postal Beograd bogatejši tudi za številne nove prodajne prostore, sodobne veleblagovnice in samopostrežne trgovine. Promet v trgovini na drobno je lani presegel 40 milijard dinarjev, medtem ko je leta 1964 znašal komaj 2,5 milijardi.

Ulice v Beogradu so neprestano polne ljudi; zdi se, da večina življenja teče prav na njih. Vendar pa za pešce še ni najbolje poskrbljeno: avtomobili so jih izrinili s trgov in ulic in v zadnjem času celo s pločnikov. Ob več kot 291 tisoč motornih vozilih, kolikor jih je bilo lani registriranih v Beogradu, to pravzaprav niti ni čudno. Veliko „breme" milijonskega mesta je prevzel tudi mestni potniški promet, saj prepeljejo njegovi avtobusi in tramvaji dnevno več kot milijon potnikov.

Biti meščan, hoditi po asfaltiranih ulicah, živeti v glavnem mestu — to je vodilo vseh tistih, ki se z dežele in tudi iz okoliških mest množično preseljujejo v Beograd. Takšnih priseljencev je vsako leto v povprečju vsaj 25 tisoč. Občinski možje pa, ki naj bi skrbeli za kolikor toliko urejen videz mesta, dobivajo zaradi tega sive lase. Zato je skupščina mesta Beograda — verjetno edina v državi — pred leti sklenila, da se v mestu lahko za stalno prijavi le tisti, ki ima na ta ali oni način rešeno stanovanjsko vprašanje. Dobiti stanovanje pa pomeni Beograjčanom ravno toliko kot zadeti glavni dobitek na loteriji. Čeprav je bila stanovanjska gradnja po vojni zelo intenzivna, so seznami tistih, ki čakajo na stanovanje, še zelo dolgi. Povprečno zgradijo v Beogradu letno okrog 8500 stanovanj, kar pa seveda zdaleč ne zadostuje.

Od leta 1867, to je od tedaj, ko so Turki dokončno zapustili Beograd, pa do danes je to nekdaj izrazito orientalsko mesto močno spremenilo svoj videz. Od več kot 80 džamij, kolikor jih je nekoč imel Beograd, se je do danes ohranila le ena: Bajrakli džamija, zgrajena konec 17. stoletja, ki je poleg kalemegdanske trdnjave najstarejša ohranjena stavba v mestu.

Torej je za Beograd težko trditi, da je to staro mesto. Bliže smo resnici, če rečemo, da je Beograd ena od najmlajših prestolnic Evrope. Mnogo mest je bilo v zgodovini zravnanih z zemljo; to velja tudi za novejšo zgodovino. Spomnimo se le Berlina in Varšave, ki sta bila v drugi svetovni vojni spremenjena v razvaline. Toda ta mesta niso bistveno spremenila svojega videza — nasprotno: cele četrti so bile obnovljene do pike tako, kot so bile grajene nekoč. Beograda, ki je bil neprestano na prepihu vojn, pa njegovi prebivalci niso hoteli obnavljati v starem stilu. Želeli so zgraditi novo mesto, iz katerega bo vel nov duh. In tako je 20. oktobra 1944 Beograd-zmagovalec začel ponovno vstajati iz ruševin. V petintridesetih letih od svojega ponovnega rojstva je zrasel v novo, moderno velemesto. Njegove ulice in parke prevevajo obrazi nasmejanih mladih ljudi, polnih ljubezni do življenja. V njem raste generacija, ki bo že jutri dala mestu svoj pečat.

Eno leto papeževanja

v slogu Karola Wojtyle — Janeza Pavla II.

„Wojtylov Vatikan je potovalna agencija," je dejal neki prelat in je s tem precej zadel eno najvidnejših posebnosti sedanjega papeža Janeza Pavla II. — namreč njegovo težnjo po „odprtosti" Vatikana. Papeške osamljenosti, ki je bila značilna za njegove predhodnike, je vsekakor konec: že v prvem letu svojega vladanja je Karol Wojtyla obiskal že toliko držav, kot pred njim že dolgo ne več ali sploh še nikdar kdo izmed tistih, ki so sedli na Petrov stol v Rimu.

Pred nedavnim je papež Janez Pavel II. obhajal prvo obletnico svojega imenovanja za poglavarja katoliške Cerkve. In v tem letu je obiskal najprej Mehiko, potem svojo domovino Poljsko, pred tedni pa se je odpravil na Irsko in od tam v Združene države Amerike. Sedaj napovedujejo, da bo potoval tudi na Kitajsko, v Vietnam in skoraj zanesljivo v Sovjetsko zvezo . . .

Osebnost Karola Wojtyla je bila prvo leto njegovega papeževanja še bolj osupljiva kot njegova izvolitev. Njegova „skrivnost" je preprosta: priznanje si hoče pridobiti najprej kot človek in šele potem kot papež. Ne govori v sakralnem jeziku. Ljudem ne pravi „sinovi in hčere", ampak „bratje in sestre"; njegove kretnje so najprej pozdrav in potem šele blagoslov. Na shodih se sam požene med vernike in mu ni nič mar, kakšne skrbi s tem povzroča varnostni službi.

Sedanji papež se odlikuje po odprtem značaju, pa tudi po globoki, intimni zatopljenosti v vero, je zapisal znan novinar, ki je naštel tudi vrsto podrobnosti, značilnih za „novi red" v Vatikanu: Papež daje avtograme, na kolesarski dirki je za starterja, rad ima družbo mladih ter dekletom in fantom priredi piknik pod smrekami okoli svoje vile v Castelgandolfu, ob spremljavi kitar prepeva z njimi in okoli kresa skupaj zaplešejo.

Na trgu svetega Petra so ga transparenti med množico razglasili za „Johna Travolto Svetega duha", za „božjega vikinga", za "mojstrovino cerkve". Je Wojtyla samo mit množic, ki so ga vsilila oblačila? Je tako zaradi njegovega občutka za stike z javnostjo ali zaradi njegove razcvetele duhovne karizme? Po mnenju nekaterih sociologov ni Wojtyla nič drugega kot člen v proizvodnem traku porabe svetosti, boga kapitala. Za druge je „papež protimeščanstva", francoski filozof Paul Thibaud pa razlaga, da odgovarja Janez Pavel II. „nujni potrebi, za katero ni nihče vedel, dokler ni on odkril njene skrite moči: potrebi po svetovnem duhovnem voditelju".

Tudi katoliški svet je razdeljen. Nekateri menijo, da bo Wojtyla popelial cerkev proč od teokracije, zato da bo svobodneje oznanjal evangelij človeku ob koncu drugega tisočletja. Drugim se zdi, da polaga papež temelje „novemu krščanstvu" poljskega tipa, na liniji vnovične razporeditve cerkvene moči v postkapitalistični družbi. Wojtylov „prosti slog" si je pridobil občudovalce, pa tudi stroge kritike, bodisi v stari rimski kuriji bodisi na katoliški skrajni levici, ki se boji obnovitve kulta osebnosti.

Zdi se, da je Wojtyli dosti do navzočnosti cerkve v civilni družbi. V laični Mehiki in socialistični Poljski je predvsem terjal, naj se fenomen vere pokaže v javnosti. Tudi v Italiji se je že večkrat potegnil za versko", ne pa tradicionalno politično navzočnost cerkve. In med prvim potovanjem za „železno zaveso", ko so mnogi pričakovali spopad, je govoril: „Delati moramo za mir in spravo med ljudmi in narodi vsega sveta. Zbliževati se moramo. Odpreti je treba meje."

Toda papež Janez Pavel II., ki preseneča z mnogimi „novostmi", hkrati ostaja zvest tudi „stari poti", kakor to kažejo stališča, ki jih je zavzel do raznih vprašanj vse od celibata pa do splava . . .

OB AVSTRIJSKEM DRŽAVNEM PRAZNIKU:

„Dan odprtih vrat“

na slovenski gimnaziji v Celovcu

Ob avstrijskem državnem prazniku je tudi slovenska gimnazija v Celovcu pripravila posrečeno prireditev: pod geslom „Kulturni avtoportret slovenske gimnazije“ je v okviru dneva odprtih vrat in kulturnega festivala predstavila javnosti svoje delo. Ta predstavitev je obsegala po eni strani delo gimnazije sedaj, po drugi strani pa tudi sadove, ki jih je njeno delo rodilo — v uveljavitvi njenih absolventov v poklicnem življenju in v kulturnoumetniškem snovanju.

Krog predstavitve se je pričel z javno dostopnimi učnimi urami, kjer so obiskovalci lahko spremljali dijakinje in dijake pri ročnem delu, pri glasbeni vzgoji in pri telovadbi. V lepo urejeni razstavi je bil razvoj gimnazije prikazan s slikami o akademijah in drugih prireditvah; o živahni literarni dejavnosti med dijaki je pričala bogata razstava dijaških listov in podobnih publikacij, ki jo je dopolnjevalo literarno branje nekdanjih dijakov (Olga Vouk, Franc Merkač, Jani Oswald, Jože Blajs, Janko Ferk in Jožica Čertov); z likovnimi stvaritvami so se predstavili Jani Oswald, Karl Vouk, Gottfried Paintner, Rudi Benetik, Franc Krištof, Stanko Sadjak, Jože Boschitz in Zorka Weiss; niz disertacij ter znanstvenih in drugih publikacij je pričal o uspešnem uveljavljanju nekdanjih dijakov, o čemer je govoril tudi grafični pregled o poklicni usmeritvi absolventov (dejstvo, da obsega ta krog celo tudi častnike avstrijske vojske, morda najbolj razgalja podlost tistih krogov, ki so slovensko gimnazijo difamirali kot „veliki strup“!); ne nazadnje pa je življenje in delo na šoli dokumentiral tudi še amaterski film, ki je z živo sliko zaokrožil zanimivo predstavitev.

Osrednja prireditev, ki so ji dijaki dali ustrezen okvir s petjem, glasbo in plesom, pa je bila v prvi vrsti namenjena podijski diskusiji, v kateri so ravnatelj dr. Reginald Vospernik, dijakinja Marica Kušej, zastopnik združenja staršev dipl. trg. Janko Urank, urednik slovenskih oddaj celovškega radia Mirko Bogataj in urednik Kleine Zeitung Horst Ogris pod vodstvom prof. dr. Janka Zerzerja razpravljali o „mestu slovenske gimnazije v koroškem kulturnem življenju“, za uvod v diskusijo pa so predvajali posnetke povpraševanja, s katerim so dijaki skušali ugotoviti, kakšno mnenje vlada o slovenski gimnaziji na celovški cesti.

Med diskusijo so tako iz kroga podijskih diskutantov kot tudi iz občinstva razne pobude, kako naj bi stike med gimnazijo in ljudstvom še poglobili. Kritično je bilo namreč ugotovljeno, da „živi“ gimnazija vse preveč zase: da se dijaki in zlasti profesorji premalo vključujejo v kulturno delo v krajevnih društvih. Po drugi strani je bilo povedano, da so notranji odnosi na gimnaziji glede demokratičnosti lahko za zgled drugim šolam — toda že na sami diskusiji je bilo videti, da nekateri mentorstvo očitno pojmujejo kot cenzorstvo in je napravil neprijeten vtis predvsem način, kako je bil že v kali zatrt poskus kritike. Mislimo, da kakršnakoli enostranska usmeritev, zlasti če bi nosila pečat določene pobarvanosti, odnosom med gimnazijo in ljudstvom gotovo ne bi koristila, marveč bi jim nasprotno samo škodovala.

Slovenska gimnazija je srčna zadeva vseh koroških Slovencev — skupno smo si jo priborili in naša skupna želja je, da živi in uspešno deluje v korist celotne slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem. To željo je dovolj prepričljivo manifestirala udeležba na prireditvi, kjer so se poleg številnih staršev zbrali tudi vodilni predstavniki osrednjih kulturnih in narodnopolitičnih organizacij koroških Slovencev.

Za prireditev na gimnaziji je izšel tudi poseben list z naslovom „Mi“. Po krogu sodelujočih je to dijaško-profesorski list, po vsebini pa daje pregled o življenju na šoli in v dijaških domovih, pa tudi o vtisih in doživetjih, s katerimi se srečujejo dijaki na poti v šolo in sploh v javnosti — v „koroški stvarnosti“, ki je kljub trditvam uradnih predstavnikov, da je baje vse v najlepšem redu, v resnici še daleč od tega, da bi se v njej lahko ravijalo mirno in harmonično sožitje dveh enakopravnih narodov.

Iz naprednih vzrokov smo ploščo posneli v mono-tehniki!

Razstava „Za boljši svet“

v službi resničnih interesov človeštva

Mednarodna likovna razstava z naslovom „Za boljši svet“, ki je bila — kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista — na predvečer dneva Združenih narodov odprta v slovenjgraški likovni galeriji, nadaljuje tovrstno dejavnost Slovenj Gradca, ki že vrsto let s svojimi umetniškimi manifestacijami prispeva k zbliževanju med narodi.

V tem smislu je tudi slavnostni govornik na otvoritveni svečanosti, predsednik izvršnega sveta SR Slovenije dr. Anton Vratuša, izrecno naglasil, da mednarodne likovne razstave v Slovenj Gradcu zavzemajo v vrsti pričevanj človekove umetniške ustvarjalnosti posebno mesto tako v Jugoslaviji kot v mednarodnih okvirih. „Odlikuje jih dejstvo, da so v celoti v službi pristnih in resničnih interesov človeštva, saj odsevajo — izhajajoč iz načel in ciljev ustanovne listine OZN — najglobljе interese človeka, narodov in celotnega človeštva v boju za mir, za boljši in pravičnejši svet, za pravico narodov do samoopredelitve in samostojnega razvoja brez tujega vmešavanja ter prijateljsko sodelovanje med njimi, za vzajemnost, solidarnost in varnost v svetu.“

Razstava je nekaj povsem novega in je v taki obliki doslej niti v Jugoslaviji niti drugod v svetu še niso pripravili. Na kar najbolj nazoren in objektiven način seznanja javnost z aktualno skupno problematiko in dogajanjem v likovnem svetu po letu 1975. Tako se na tej bogati retrospektivni razstavi srečujejo in soočajo danes aktualni likovni umetniški tokovi, katerih neprestano iskanje je usmerjeno k oblikovanju boljšega, bolj človeškega, pristnega izraza o problemih in stiskah, ki obsedajo človeka ob bližajočem se prestopu v 21. stoletje. To je človeka, ki se na eni strani zasipava s pridobitvami civilizacije in išče svojo popolnost v vrhunski tehniki, na drugi strani pa človeka, ki se še vedno bojuje za osnovne človeške pravice — zoper lakoto in odvisnost, za svoboden razvoj, neodvisnost in enakovredno sodelovanje.

Na razstavi s svojimi izdelki sodeluje okrog 300 avtorjev, umetnikov, arhitektov in drugih oblikovalcev iz desetih držav sveta. Razstava je razdeljena na šest sekcij ali oddelkov, posebno mesto v tem okviru pa je namenjeno znanemu angleškemu umetniku Henryju Mooru, ki je za slovenjgraško prireditev prispeval 22 plastik, risb in grafik.

Velika likovna manifestacija „Za boljši svet“ v Slovenj Gradcu bo odprta še do 28. decembra in njen obisk vsakomur priporočamo — ne le zaradi njene umetniške vrednosti, ampak tudi zaradi njene človeške izpovedi.

Knjižni zakladi

V NAJVEČJI SLOVENSKI KNJIŽNICI

Največja slovenska knjižnica je Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani, ki je ob koncu lanskega leta hranila v svojih skladiščih že 1,280.585 enot knjižnega gradiva. Od tega je bilo 699.824 knjig in 175.626 letnikov periodik ter 405.135 kosov drugega knjižničnega gradiva, kot so rokopisi, muzikalije, posebni tiski, slikovno, kartografsko gradivo in podobno.

Tekom leta 1978 je knjižnica dopolnila svoje sklade s 47.396 kosi različnega knjižničnega gradiva in tekoče prejemala 5.029 domačih in tujih naslovov časnikov in časopisov. Knjižnico je obiskalo lani 102.350 uporabnikov, ki so si izposodili 88.827 kosov gradiva in prejeli 18.762 znanstvenih informacij.

O razvoju knjižnice pa govorijo naslednji podatki: leta 1932 je imela 175.000 enot temeljnega knjižničnega gradiva, do leta 1953 se je število dvignilo na 353.000, leta 1963 na 470.000, 1973 na 763.000 in lani na 875.000 enot. Letni prirastek vsega knjižničnega gradiva je leta 1932 znašal 16.000 enot, lani pa 47.000 enot. V bodoče računajo s povprečno letno rastjo za 50.000 enot, tako da bi imela knjižnica leta 1985 že 1,630.000 enot, leta 2000 bi število znašalo 2,380.000 enot, leta 2035 pa 4,130.000 enot.

Leta 1965 so v knjižnici našteli 95.000 obiskovalcev in so izposodili 57.000 enot, leta 1973 je bilo 133.000 obiskovalcev in 72.000 izposojenih enot, lani pa je bilo — kot že omenjeno — 102.000 obiskovalcev, katerim so izposodili 88.000 enot knjižnega gradiva.

Sovjetska filmska umetnost

obhaja letos 60-letnico svojega razvoja

Za sovjetski film in za celotno kinematografijo Sovjetske zveze je letošnje leto praznično leto, kajti obhajajo 60-letnico razvoja, ki je sovjetski filmski umetnosti prinesel mesto v samem svetovnem vrhu.

Z dekretom, ki ga je podpisal Lenin 27. avgusta 1919, je zaživela sovjetska kinematografija, prva proletarska kinematografija na svetu, prva filmska ustvarjalnost v službi ljudskih množic, katere prvi in glavni junak v neštetih filmskih kadrih so bile prav te iste revolucionarne množice. Potrebovala je dolgo časa, da se je prebila v svet in se uvrstila v svetovni filmski vrh. Sergej Mihajlovič Eisenstein s svojimi tovariši je ne samo postavil temelje sovjetski filmski ustvarjalnosti, temveč jo tudi povzdinil na svetovno raven.

Zlasti pa se je sovjetski film uveljavil po drugi svetovni vojni. Konec petdesetih in šestdeseta leta so prinesla sovjetskim filmskim ustvarjalcem svetovno slavo in vrsto uglednih priznanj na mednarodnih filmskih prireditvah. Mednarodni pojem v najširšem pomenu so postali filmi: „Letijo žerjavi“ Mihaila Kalatozova, „Enainštirideseti“ Georgija Čuharja, „Balada o vojaku““ istega režiserja, „Ivanovo otroštvo“ Aleksandra Tarkovskega, „Andrej Rubljov“ istega avtorja; ali filmi po znanih delih literarne klasike: „Tihi Don“ Sergeja Gerasimova, „Dama s psičkom“ Jurija Heifica, „Hamlet“ Gregorija Kozinceva, „Vojna in mir“ Sergeja Bondarčuka in mnogi drugi.

Praznično leto sovjetskega filma so počastili tudi z raznimi prireditvami. Na razstavišču v okviru stalne razstave dosežkov sovjetskega gospodarstva so priredili veliko, pregledno in zares impozantno razstavo o razvoju in dosežkih sovjetskega filma v obdobju 60 let. V prenovljenem Boljšoj teatru pa je bila slavnostna akademija, kjer je bil glavna atrakcija nastop slavne balerine Maje Plisecka-je, ki je za to priložnost odplesala odlomek iz „Labodjega jezera“.

TONE ZORN

Kärntner Landsmannschaft

in nemškonacionalna propaganda pred 60 leti

Ob tem seveda ni manjkalo opozarjanja na tisočletno kulturno in gospodarsko skupnost obeh koroških narodnosti. Še zlasti zanimiva pa je bila trditev, da se Slovencem, v kolikor ostanejo v Avstriji, ne bo odvzel jezik, Slovenec pa ne bo nikoli „zapostavljen zaradi svojega jezika“. Beremo še, da „Koroška pripada nedeljena Koroščem“. Dalje najdemo zagotovila, da Korošec ne pozna „šovinizma Kranjcev, ki so v tednu dni svoje vladavine v Mariboru, Ljubljani, Ptuju in Celju uničili ali pa razdrobili vse stare nemške kulturne ustanove“. S prihodom Kranjcev na Koroško je bilo tudi konec miru v deželi, ki pred tem skorajda ni poznala narodnostnih bojev. Sadove posejanega sovraštva teh sovražnih hujskačev čutijo po trditvah Kärntner Landsmannschaft tako nemški kot slovenski Korošci. In koliko nesreče in bede bi bilo prizanešeno Koroški, vzklika propagandni list, če bi „koroško ljudstvo“ z „gorjačami in kamni“ pregnalo prek Karavank hujskače, ki so prešli iz Kranjske „v našo deželo“.

Odkar so jugoslovanske čete na južnem Koroškem, le-ta po trditvah propagandnega lističa ni pripadala več Koroščem, ampak je pripadel del tega prostora Kranjcem in Srbom. Maistrovi vojaki in častniki naj bi bili tuji Koroščem, in čeprav hočejo biti bratje, so „nas“ že dan po prihodu „izropali“. Smejejo se tudi „Windischen“ radi njihovega govora. List je dalje tožil nad razpustitvami občinskih zastopstev ter nad tem, da v večini občin ukazujejo „kranjski“ (pač slovenski) gerenti. Pa tudi orožniki in financarji so tujci; enako uradniki, duhovniki in učitelji . . . Značilno je, da je propagandni list označil Slovence za „čuše“. Vendar se ni ustavljal le pri tem, saj je zvesto sledeč pogledom nemškega nacionalizma poznamoval prostor onkraj Karavank za „deželo Čušev, „Tschuschenland“, Jugoslavijo pa za srbsko državo, „Serberstaat“ (Kärntner Landsmannschaft, 4. februar 1920, št. 26).

Čeprav v Kärntner Landsmannschaft v tem času večkrat najdemo oznako „windisch“ (oziroma izpeljnake), je ta v glavnem še pomenila Korošca slovenskega jezika. Vendar pa že marca meseca najdemo verzifikacijo Hansa Karnteggerja, ki že nakazuje vrsto elementov v prihodnje pri nemških nacionalcih tako priljubljene vindišarske „teorije“:

„Mir seimer Karntner Windische und nit — wia dös Slowenar . . .“ (prim. KL, 3. marec 1920, št. 40).

Tretjega julija v Kärntner Landsmannschaft (št. 57) že beremo, da Ziljani niso Slovani, ampak Windische (Mir seint nix slawisch, mir seint lei Windische!). Avtor dalje meni, da velja ta trditev tudi za „veliko večino naših . . . vindišarskih deželanov“. Sledi trditev, da ti zavračajo vsako skupnost s Kranjci v Jugoslaviji ter so v prvi vrsti Korošci, ki so živeli z nemškimi deželani v miru in slogi in hočejo tudi v naprej živeti v „lepi koroški deželi“, ne da bi jih motili tujci. To pot najdemo tudi vse do danes vedno znova uporabljeno trditev, da se vindišarska govorica tolikaj ločuje od slovenskega pismenega jezika, da „naši Windische ne morejo brati slovenskih časnikov“. O tedanjem slovenskem koroškem listu „Korošec“ (po Kärntner Landsmannschaft: jugoslovanski listič) dalje beremo, da piše v „miš-maš jeziku“ (KL, 3. julij 1920, št. 57).

Poučno je, da je Kärntner Landsmannschaft februarja 1920 že čutila potrebo poudarjati, da bodo imeli koroški Slovenci, v kolikor pripadajo Avstriji, ohranjene dotedanje jezikovne pravice na šolskem področju. Tako beremo, da bodo na dvojezičnih predelih otroke v šolah na željo staršev še naprej enako (gleich) poučevali slovensko in nemško (slovensko je bilo postavljeno na prvo mesto!). „Vsaka občina se lahko svobodno odloči o učnem jeziku v svoji šoli“ (KL, 11. februar, št. 37). Že to opozorilo kaže, da nemški koroški nacionalizem ni bil pripravljen, kljub predstoječemu plebiscitu, obljubiti koroškim Slovencem kaj več pravic na jezikovnem področju, kot jih jim je nudila habsburška monarhija. V celoti pa se je smisel teh besed pokazal po 10. okt. 1920, ko je nemški koroški nacionalizem jemal slovenskim deželanom še tiste jezikovne pravice, ki so jih do tega časa uživali.

Dejstvo, da je Italija vsestransko podpirala avstrijsko rešitev koroškega vprašanja, je odmevalo tudi v Kärntner Landsmannschaft. Drugače najbrž ne bi mogli razložiti dobrohotnega pisanja propagandnega lista o italijanski zasedbi Kanalske doline in Južne Tirolske. Bralcem je list sporočal, da Italijani ne zatirajo niti „Koroščev“, prebivalcev Kanalske doline, niti južnih Tirolcev. Tako so Italijani po vkorakanju v Trbiž prevzeli tamkajšnje uradnike, učitelje in nameščence, pa tudi notranje zadeve tamkajšnjih Nemcev „so sploh ostale nedotaknjene“. Dalje izvemo, da v šolah in v cerkvah še naprej delujejo dotedanji učitelji in duhovniki. Enako tudi železničarji. Zatem beremo, da so ostali nemški napisi, pač pa so bila v uradnih napisih ob nemških imenih dodana še italijanska. To pa še ni vse: Nemcem je ostala pravica do zborovanj in društev, prav tako tudi ni znano preganjanje nemškega življa. S podobnimi svetlimi barvami je Kärntner Landsmannschaft risala tudi položaj na Južnem Tirolskem.

Posebno zanimiva je bila ob vsem tem trditev, da Italija na obeh zasedenih območjih „ravna in misli kot k u l t u r n a d r ž a v a, katere politiko vodijo ljudje, ki gledajo prek trenutka“. V nasprotju s tem pa so Jugoslovani po prevratu udarili po Nemcih celo „na plebiscitnem ozemlju, do katerega . . . nimajo nobene pravice“. Od tod so bili pregnani nemški uradniki in učitelji, potrgani so bili nemšpi napisi, odvrženi nemški potokazi, v cerkvah se pridiga le še slovensko, prišlo je do sekvestrov, zakupniki posestev so bili pregnani, posestva nezakonito razdeljena. V celoti pa je zaključevala to črno sliko položaja južnokoroškega nemštva trditev, da so „neštevilne in neskončne šikane, ki so jim izpostavljeni Nemci in nemško misleči“.

(Dalje prihodnjič)

ŽELEZNA KAPLA

Praznovanje državnega praznika

V četrtek 25. oktobra je Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli skupno s skupinami in zbori sosednjih društev (SPD „Obir“, SPD „Trta“ ter MGV „Rebrca“) proslavljalo avstrijski državni praznik. Tovrstna prireditev je na kapelških tleh že tradicionalna.

V obeh deželnih jezikih sta recitirala (Franza Stimpfla „Nachbar“ in Valentina Polanška „Koroška) in povezovala učitelj M. Travnik, tajnik SPD „Zarja“ in Jože Blajs. Miha Travnik je z veseljem pozdravil številne častne goste: predsednika ZSO dr. Francija Zwittra, tajnika ZSO dipl. inž Feliksa Wieserja, predsednika NSKS dr. Matevža Grilca, celovška konzula SFRJ tov. Šandorja in tov. Popoviča, domačega župana Josefa Lubasa, oba podžupana Juvana in Kucharja, občinske odbornike, zastopnike sosednjih društev in predstavnike tiska. Poseben pozdrav je veljal novemu predsedniku koroškega deželnega zbora Josefu Guttenbrunnerju.

Iz povezovalnih podatkov povzemamo:

Po propadu avstro-ogrske monarhije koncem prve svetovne vojne nastanejo v Evropi nove države z novimi mejami.

12. novembra 1918 razglasijo na Dunaju prvo republiko Avstrijo. Leto navrh pride do podpisa mednarodne mirovne pogodbe v St. Germainu, v kateri se nove države priznajo. Prav tako se prepove Avstriji priključitev k Nemčiji. V začetnih letih prve republike pride do številnih ljudskih glasovanj. Od tedaj naprej smo tudi koroški Slovenci manjšina v Avstriji. Toda 12. marca 1938 je že konec prve republike. Hitlerjeve čete vkorakajo v Avstrijo, ki se odslej imenuje OSTMARK. S tem datumom se začne doba, ki si hujše ni moč predstavljati, kajti ljudstvo mora v vojno, v zapore in koncentracijska taborišča. Mi, ki danes vemo, kaj se je v tej dobi godilo in kaj je Herrenmensch nameraval, mi tega dne in tega časa ne smemo pozabiti.

Po sedmih letih je končno konec tisočletnega rajha. Velesile ZDA, SZ, Vel. Britanija in Francija zasedejo Avstrijo. Deset let traja neprijetna zasedba, 15. maja 1955 pride do podpisa avstrijske državne pogodbe, kar pomeni dokončno in popolno svobodo Avstrije. V borbi za svobodo so odločno sodelovali tudi koroški Slovenci, ki še danes, leta 1979 čakajo na dokončno izpolnitev člena 7.

V slavnostnem govoru je inž. Peter Kuhar, predsednik SPD „Zarja“ poudaril pomen državnega praznika.

Pester kulturni program je začel domači moški zbor pod vodstvom Joška Wrulicha. Sledil je nastop priljubljenega ansambla Hanzija Artača, ki je v Železni Kapli nastopal prvič. Ogreli smo se ob njegovih lastnih kompozicijah na besedilo domače pesnice Milke Hartmanove. Nato je Obirski ženski oktet, ki redno sodeluje na tradicionalni prireditvi pod vodstvom Valentina Polanška, zapel tri nove pesmi. Tudi naslednja skupina, moški zbor SPD „Trta“ iz Žitare vasi, ki prav tako redno nastopa v Železni Kapli, je zapel tri pesmi.

Po odmoru so drugi del kulturnega sporeda otvorili tamburaši domačega društva. Vodi jih glasbeni učitelj Otto Wutte, s katerim je skupina v poletnih počitnicah na morju pripravila vrsto novih melodij. S tremi nemškimi pesmimi so program nadaljevali gostje iz Rebrce (MGV Rechberg) z Blažejem Mitschejem na čelu.

Program je zaključil mešani zbor SPD „Zarja“, nakar so nastopajoči skupno s publiko zapeli državno himno.

Škocijančani v Mariboru

Prejšnji petek so bili prosvetaši Slovenskega prosvetnega društva „Vinko Poljanec“ in zadružniki oziroma posojilničarji gosti občinske konference socialistične zveze v Mariboru. Gostitelji so jim ob tej priložnosti pokazali razne zanimivosti mesta Maribora in okolice. Tako so si ogledali stalno zbirko v muzeju narodne osvoboditve, obiskali mariborski agrokombinat z velikimi nasadi sadja in veliko hladilnico za sadje ter Vinagovo vinsko klet. Povsod so bili naši izletniki prisrčno sprejeti. V imenu društva „Vinko Poljanec“ se je gostiteljem prisrčno zahvalil za gostoljubnost, katere so bili deležni v polni meri, predsednik društva Miha Kap, ki je ob tej priložnosti orisal dejavnost društva – gojitev narodne in umetne pesmi, vzgojo otrok ter gojitev stikov z matičnim narodom.

V okviru tega srečanja so Škocijanščani spoznali nove ljudi in tako navezali tovariške stike z novo skupino ljudi v Sloveniji po načelu, čim več prijateljev imaš, tem več veljaš.

Poslovili smo se od Janka Schöttla

V najkrajšem času smo se na hodiškem pokopališču že drugič poslovili od enega naših rodoljubov, ki je stal trdno kot skala v razburkanem morju našega narodnega življenja. Po Komposch Tevžiju smo prejšnji teden ob veliki udeležbi spremljali k zadnjemu počitku Janka Schöttla pd. Žaborčevega očeta z Rut pri Hodišah, starega 75 let.

Bil je kmet in do upokojitve uradnik na okrajnem glavarstvu v Celovcu. Vse njegovo življenje je bilo eno samo delo v blagor naroda in družbe v kateri živimo. 30 let je bil občinski odbornik v Hodišah, kjer je bil zaradi svoje nadarjenosti in požrtvovalnosti v številnih odborih, 41 let v domači Posojilnici; dolga leta najprej član potem podpredsednik nadzornega odbora Zveze slovenskih zadrug v Celovcu; celo življenje v domačem slovenskem prosvetnem društvu „Zvezda“, in dolga leta njegov predsednik. Deloval je pri domačem gasilskem društvu in na še številnih drugih področjih. Pokojni Janko Schöttel je bil po svojem značaju človek komunikacije, vzdrževal in gojil je stike med ljudmi in bil vedno pripravljen pomagati. Čeprav je bil brez višje šolske izobrazbe, se je uspešno uveljavil v uradniški službi višjega uradnika. Za svoje zasluge je bil imenovan za svetnika urada. Pred leti je dobil zlato medaljo za zasluge za republiko Avstrijo. Vse to si je pridobil s tem, da je bil silno načitan in inteligenten. Knjige so mu bile tisti kapital, ki so se uspešno obrestovale. Menda ga ni koroškega Slovenca, ki bi prebral toliko knjig in te so mu tudi ostale zveste tovarišice skozi celo življenje.

Janko Schöttel je bil človek kremenitega značaja, ki je s svojo srčno kulturo našel pristop do slehernega človeka, pa čeprav se je priznaval k svojemu narodu. Kljub temu, da ni bil mož gostih besed, pa je vendar vsaka beseda, ki jo je izrekel imela zlato zrno in k tej besedi je tudi vedno stal. Odlikovalo ga je tudi vzorno družinsko življenje. Z ženo sta vzgojila šest otrok v koristne člane družbe. Skratka Janko Schöttel je mnogo prispeval k gospodarskemu in prosvetnemu razvoju Hodiš.

Ob odprtem grobu so se številni govorniki spomnili na življenjsko pot Janka Schöttla in spregovorili besede zahvale. Domači župnik Lovro Kaselj je naglasil nadarjenost, skromnost in zvestobo vojemu domačemu kraju in izročilom očetov. V imenu hodiške občine je spregovoril župan Gottfried Schoffenegger in naglasil njegovo komunalno in uradniško delo ter da se je pokojni vedno priznaval k slovenski narodni skupnosti. Prisrčno in ganljivo se je v imenu Zveze slovenskih izeljencev od svojega sotrpina poslovil častni predsednik ZSI Lovro Kramer, ki je med drugim dejal, da je pokojni zaradi narodne zvestobe moral zapustiti svoj dragi rodni kraj, vendar pa da v tujini ni zgubil vere v bodočnost in vlival vero drugim v končno zmago pravice. V imenu SPD „Zvezda“ se je za njegovo delovanje zahvalil občinski odbornik Mirko Sabotnik, v imenu Slovenske zadružne zveze v Celovcu in domače posojilnice pa poslevodeči podpredsednik ZSZ dr. Mirt Zwitter, ki je med drugim naglasil veliki doprinos Janka Schöttla bližnji in širši slovenski skupnosti.

Ob odprtem grobu se je od dragega pokojnika poslovil z ubranimi pesmimi žalostinkami hodiški pevski zbor pod vodstvom Foltija Paulitscha. Za konec so zapeli pokojnikovo najljubšo pesem „Polje, kdo bo tebe ljubil“. To pesem je rad zapel tudi v najhujših časih pregnanstva na Hesselbergu. Janka Schöttla bomo ohranili v častnem spominu, težko prizadetim svojcem izrekamo naše globoko sožalje.

NAMESTO VENCEV

ob smrti zaslužnih prosvetašev Tevžeja Komposcha in Janka Schöttla je Slovenska prosvetna zveza namenila ustrezen znesek za Slovensko šolsko društvo v Celovcu.

Gast 80 bo skrajšan na šest dni

Kot že vsa leta bo tudi prihodnje leto na celovškem razstavišču sejem gastronomije in turizma „Gast“, vendar s to razliko, da bodo čas trajanja tega sejma skrajšali na šest dni — lansko leto je trajal deset dni. Želja po tej spremembi prihaja s strani razstavljalcev. Po preučitvi tega problema in po temeljiti analizi, je nadzorni odbor celovškega sejma vzel na znanje željo razstavljalcev tako da se bo prihodnja „Gast 80“ odvijala v skrajšanem času od 21. do 26. marca. Hkrati pa bodo dali večji poudarek strokovni ravni, in pa težnji, da se bolj upoštevajo regionalna težišča.

Sejem „Gast 80“ ko bot po navadi dajal spodbude za domače tujskoprometno gospodarstvo. Največji poudarek na sejmu bodo spet dali, tokrat že 8. mednarodnem tekmovanju mladih kuharjev, v okviru katerega bodo med seboj tekmovale tri skupine in sicer iz Avstrije (Dunaj), Jugoslavije (Maribor) in Italije (Trst). Tukaj ne gre samo za medsebojno tekmovanje, katera skupina je boljša, marveč gre tudi za to, da se demonstrira, kako pomebna stroka v turizmu je kuhanje in da je za to umetnost treba imeti veselje in strokovno fundirano izobrazbo.

Pred nedavnim so Celovec obiskali voditelji omenjenih treh skupin, kjer so si ogledali kuhinjo in se seznanili s potrebnimi informacijami, ki so nujne za uspešen potek tekmovanja. Mednarodno razsodišče pod vodstvom komerc. svetnika Jara Kindla z Dunaja, bo iz treh predlaganih menijev — mednarodnih in domačih — izbral po enega najboljšega in te bodo predstavili obiskovalcem sejma, se pravi da bodo na razpolago obiskovalcem v sejemski restavraciji.

Strokovni program „Gast 80“ v okviru katerega bodo tudi druge in posebne razstave, bo torej dal primerne impulze turističnemu in gastronomskemu gospodarstvu naše dežele in pa tudi drugim sosednjim državam.

Lepa kulturna prireditev na Radišah

Odkar imamo na Radišah nov kulturni dom, se je pri nas zgodilo že marsikaj. Za enkrat še lahko štejemo prireditve, ki so se od maja letos odvijale pri nas. Kmalu tega ne bomo več mogli in že zdaj moramo točno pomisliti, kaj smo letos pri nas že vse imeli. Kaj hitro pa ugotovimo, če v našem tisku zamudijo eno izmed naših akcij. Morda smo včasih nekoliko neučakani, nič pa ni narobe, če tudi sami primemo za pero in javnost obvestimo o dogodku, ki sega preko naših lokalnih okvirov.

V soboto, 20. oktobra je vsekakor bilo tako. V gosteh smo namreč imeli predstavnike Sindikalne organizacije in Zveze borcev iz Maribora, ki so prišli na izlet po Koroški, in k nam na Radiše. Z njimi pa je prišla tudi folklorna skupina KUD „Študent“ iz Maribora in tamburaški ansambel iz Varaždina, ki sta v našem Kulturnem domu nastopila s pestrim kulturnm sporedom. To je res bilo edinstveno kulturno doživetje, posebno mladi člani folklornega ansambla, so pokazali pravo virtuoznost posameznih plesov, posebno so se nam dopadli plesi v maskah in ples deklet, skratka bilo je enkratno. V sporedu pa sta sodelovala tudi pevska zbora našega domačega društva pod vodstvom Šimeja in Stanka Wrulicha.

Razveseljivo je bilo tudi to, da so obiskovalci spet napolnili dvorano, prišli so od blizu in daleč. S tem naš Kulturni dom za Radiše pomeni veliko pridobitev, ki vse od njegove otvoritve presega naš lokalni okvir. Predvsem pa nas veseli, da na naših prireditvah opažamo prisotnost predstavnikov Slovenske prosvetne zveze, ki skrbno spremljajo kulturno dogajanje na Radišah. Med gosti iz Maribora je bila predstavnica Sindikalne zveze v Mariboru in članica predsedstva Zveze kulturnih organizacij Slovenije Majda Emeršičeva, predsednik Zveze borcev Maribora tovariš Slanič in akademski slikar prof. Golia ter slikarji amaterji iz Ruš, ki so maja letos slikali motive Radiš in okolice.

Prireditev je otvoril tajnik našega društva Tomaž Ogris.

Udeleženec prireditve

Slikarski razstavi

Deželna galerija (Landesgalerie Burggase 8) je odprta do 7. novembra s slikami in grafikami **Ernsta Graefa.**

Ernst Graef se je rodil leta 1909 v Leipzigu, kjer je leta 1927 maturiral in leta 1930 končal akademijo grafične umetnoti. Po sedemletnem bivanju v Berlinu se je preselil na Koroško, kjer je leta 1948 dobil avstrijsko državljanstvo. Študijsko se je izpopolnjeval ob Sredozemkem morju na Litovskem, v Belgiji, Franciji, Italiji in ob Vzhodnem morju (Ostsee). Graef je imel okoli dvajset samostojnih razstav (Avstrija, Nemčija). Skupinsko se je udeležil preko štiridesetkrat (v Avstriji, Jugoslaviji, Nemčiji in Italiji). V novi domovini Avstriji je dobil dve nagradi ter mednarodno je uspešno sodeloval na številnih natečajih. Trenutno Graefova dela lahko občudujemo v dvajsetih ustanovah (v Nemčiji in Avstriji). Graefova filozofija pravi: nujno je, da se človek mogočnim naravnim sistemom naj ne podredi. Prav tako naj jim ne zavlada, temveč v obojestransko korist je, da se vključi. Kot slikar je treba sisteme priznati in hkrati zavreči (čemu priznati in obenem zavreči? Graefove odgovore interesent lahko najde v razstavljenem katalogu).

V slikarstvo in grafiko Ernesta Graefa so se brez dvoma vtihotapili tipični elementi iz Picassovega kubizma, abstraktnega Kandinkyja in Kokoschkovih portretov. Toda kljub različnim vplivom je Graef celo globoko svojevrsten, saj njegove barve odločno zagovarjajo njega in človeka Graefa.

Razstava je odprta v ponedeljek, torek, četrtek (9.—12. in 13.—16. ure), sredo (9.—12. in 13.—20. ure), petek (9.—13. ure), nedeljo (10.—12. ure).

●

V Mestni hiši (Stadthaus) pa je razstava fantastičnega realista **Franza Pobsta,** ki je odprta do 13. novembra. Izredno privlačna razstava, kot nalašč za obiskovalca, ki si bo ogledal tudi zgoraj omenjeno Ernsta Graefa, to predvsem zaradi tega, ker sta si oba ustvarjalca v umetniškem iskanju popolnoma različna. Medtem ko Graef optimistično tolmači naravo, se Pobst strastno zakopava v temne plasti človekove eksistence. Nenavadni slikar verjame v pošasten skrivnosten strah, kakršnega sadistično izraža osamljen šakal, hladna luna, razdražen vulkan, rdeča prikazen iz neraziskane otroške fantazije ali oko iztirjene mačke, katere oko je bistveno sodelovalo na lovu na ribo. Seveda mačka ne bo lovila ribo — če že, potem . . .?

Toda Pobst spretno prikazuje, kako se mačka z ribo v gobcu vede. Kot človek — kot slaba, nepoštena, zlobna ali zahrbtna notranja pokrajina poštenega človeka. Ta oljnata slika opazovalca prepričljivo privede do spoznanja: „Stopim pred ogledalom, ter zaznavam svoje trenutno kritične razpoke“. Vendar je spoznanje spontano, kajti v hipu, ko se opazovalec obrne k „Veneri“ (največja slika v galeriji) uvidi, da samo preko trenutno notranje krize lahko priromaš v sfero, kjer se kriza prelije v najimenitnejše, — a, kratkotrajno počutje.

Razstava je odprta od ponedeljka do petka (10.—13. in 16.—19. ure) in v soboto od 9. do 13. ure.

Kulturna sobota na Obirskem

Minulo soboto smo v renovirani dvorani Kovačeve gostilne na Obirskem doživljali dobro kulturo, ki jo je posredovala igralska skupina iz Raven na Koroškem. Sedemčlanska skupina je na preprostem odru in s preprosto kuliso uprizorila dramsko delo „Judenburg“ (po štiridelnem romanu Prežihovega Voranca „Doberdob“). Vorančevo prozno delo je dramatiziral Mitja Šipek, režiser in vodja skupine.

Ravenške igralce je pred polno dvorano pozdravil dr. Gusti Brumnik, predsednik SPD „Obir“.

Občinska seja v Pliberku

Na zadnji občinski seji v Pliberku so med drugim obravnavali prvi dodatni proračun. Le-ta predvideva povečanje izdatkov v višini 1,9 milijona šilingov. Kljub temu, da je bila ta točka dnevnega reda zelo pomembna pa je bilo v ospredju dogajanja občinske seje, kdo se je v občinskem gozdu polastil 20 komandov gradbenega lesa, ki so jih našli v neki občinski parceli, brez da bi ga občina sama posekala.

Ob začetku nove periode sedanjega občinskega sveta so občinski odborniki skupno z gozdno inšpekcijo pregledali občinske gozdove. Pri tem pa niso odkrili samo posekanih dreves, temveč tudi doslej neznano pol hektarja veliko gozdno površino s 120 let starim lesom. O tem je na seji poročal občinski odbornik EL Ignac Domej pd. Zgonc. Občinski odbornik EL Partl je kot vedno posegel v diskusijo in podal nekaj kritičnih pripomb na račun prejšnje periode občinskega uradovanja – govoril je slovensko. Tozadevno se je čutil prizadetega bivši župan Mory (ÖVP), čeprav ga Partl ni napadel. Partl je tudi opozoril, da imajo sedaj v občini na voljo stojišče za negovanje parkljev, kar je pridobitev sedanjega odbora. Mestni svetnik Stanko Vavti (EL) se je kot športni referent zelo prizadeval ugoditi željam športnikov v občini.

Z glasovi vseh strank razen ÖVP so občinski odborniki sklenili povišanje prispevkov za otroški vrtec.

Gostovanje KUD „Dolomiti“ v Bilčovsu - odraz iskrenega prijateljstva

Krajevna skupnost Dobrova pri Ljubljani je pred dvema letoma preko Slovenske prosvetne zveze navezala s Slovenskim prosvetnim društvom „Bilka“ v Bilčovsu prijateljske stike. Tako je pred dvema letoma prišlo do obiska bilčovskih prosvetašev na Dobrovi, kjer so kot gostje Kulturno umetniškega društva „Dolomiti“ sodelovali v kulturnem sporedu v okviru tamošnjega občinskega praznika. Poleg kulturnikov so takrat bili na Dobrovi tudi športniki iz vrst Zveze slovenske mladine, ki so se pomerili z gostitelji v prijateljskem nogometnem turnirju.

Preteklo soboto je Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ gostilo člane KUD „Dolomiti“ z Dobrove in predstavnike tamošnjih družbeno političnih organizacij s predsednikom Antonom Potočnikom na čelu. Z njimi pa so prišli tudi nogometaši, ki so se v popoldanskih urah na nogometnem igrišču v Šentjanžu v Rožu srečali na prijateljski tekmi z nogometaši Zveze slovenske mladine. Organizacijo za to srečanje je imel Mirko Perč, ki je tudi pripravil letošnji obisk koroških športnikov na Dobrovi.

Bilčovsko srečanje pa ni imelo le značaj običajnih kulturnih srečanj, saj je ob tej priložnosti bil tudi razgovor med predstavniki bilčovske občine, tamošnjega društva in predstavniki družbeno političnih organizacij z Dobrove. Pri tem ni šlo za deklarativne izjave, marveč za medsebojno informacijo ter za pregled možnosti o nadaljnjem sodelovanju in stikih med Bilčovsem in Dobrovo. Poleg kulturnih stikov bodo skušali sodelovanje razširiti še na področju turizma. Goste so o situaciji in razmerah informirali župan Hanzej Ogris, predsednik SPD „Bilka“ Toni Schellander; podpredsednik Gašper Ogris-Martič, zastopnik Enotne liste Herbert Seher ter zastopnika Mladine Hanzej Reichmann in Jože Mečina. Delegacijo gostov je vodil predsednik Občinske skupščine Anton Potočnik in predsednik komisije za mednarodne stike Albin Otorepec. Razgovor, tako so menili vsi, je bil ploden in spodbuden za medsebojno sodelovanje, kar bo brez dvoma krepilo že obstoječe stike. Konkretno so se dogovorili, da bodo bilčovski prosvetaši skupno s športniki spet sodelovali na proslavi občinskega praznika, maja prihodnjega leta. Predsednik Potočnik je ob tej priložnosti izročil bilčovskemu županu Hanzeju Ogrisu, tajniku SPZ Andreju Kokotu, predsedniku „Bilke“ Toniju Schellandru in predstavniku ZSM Mirku Perču, za uspešno uresničevanje ciljev o sodelovanju z družbeno političnimi organizacijami priznanje občine Dobrova. Za priznanje se je v imenu odlikovancev zahvalil tajnik SPZ.

Lepo doživetje je bil tudi kulturni spored. V pozdrav gostom so zapeli pevci „Bilke“ pod vodstvom Joška Boštjančiča, nato pa je številne goste pozdravil predsednik „Bilke“ Toni Schellander, v imenu gostov pa Albin Otorepec, katerega izvajanja objavljamo na posebnem mestu.

V kulturnem sporedu so sodelovali mešani pevski zbor KUD „Dolomiti“ pod vodstvom prof. Jožeta Kočakova; mladinska folklorna skupina, pod vodstvom Vide Križmanove in pisateljici Neža Maurer in Minka Krvina. V družabnem delu pa inštrumentalni ansambel Tineta Stareta. Številno občinstvo, ki je prišlo v soboto k Miklavžu, je bilo s sporedom zadovoljno, saj so ga izvajali res ljudje, ki z veliko ljubeznijo gojijo slovensko kulturo. Zato je razumljivo, da so izvajalce nagrajevali z navdušenim aplavzom. Končno je treba zapisati, da je ob tej priložnosti Andrej Kokot zmagovalcu nogometne tekme — moštvu iz Dobrove — izročil pokal SPZ, katerega je prevzel kapetan moštva Sdej Milovoj.

V prijetni družabnosti, na kateri so se družili prosvetaši iz Bilčovsa in gostje iz Dobrove, je bila brez dvoma utrjena prijateljska vez med prebivalci občin Dobrova in Bilčovsa.

Mešani zbor KUD „Dolomiti“ in mladi recitatorji osnovne šole z Dobrove

Občni zbor SPD „Jepa-Baško jezero“ v Ločah

V soboto 20. oktobra je imelo Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ v Ločah svoj redni občni zbor, ki se je odvijal pri Pušniku v Ratenčah. Zbrane prosvetaše in goste je pozdravil predsednik Janez Mikl, o delu društva pa je poročal tajnik Jožko Wrolich.

Ker je društvo dobro delovalo, pri volitvah ni prišlo do kakšnih sprememb, to se pravi, da je bil odbor ponovno potrjen. Nova pridobitev društva sta vsekakor magister Peter Sticker in učitelj Mirko Singer, ki bosta prav gotovo dala svoj prispevek k popestritvi kulturne dejavnosti na področju Baškega jezera pod mogočno Jepo.

Občnega zbora sta se udeležila predstavnika obeh kulturnih organizacij — Hanzi Weiss od Slovenske prosvetne zveze, ki je predvajal slovenski barvni film in dr. Janko Zerzer od Krščanske kulturne zveze.

Govor predsednika občinske komisije za stike s tujino Albina Otorepca

Moji sokrajani in člani Kulturno umetniškega društva DOLOMITI iz Dobrove, so mi naložili prijetno dolžnost, da vas v njihovem imenu in v imenu danes, na tej prireditvi nastopajočih članov društva prav prisrčno pozdravim in zaželim prijeten večer.

Prihajamo iz kraja na zahodnem robu mesta Ljubljane z namenom, da vrnemo obisk pevskemu zboru Slovenskega prosvetnega društva BILKA iz Bilčovsa in njegovim predstavnikom.

Še vedno so svežI spomini na srečanje vašega pevskega zbora, z našimi krajani pred dvema letoma, ob prazniku našega kraja na Dobrovi.

Vsi smo si edini, da je bil to enkraten kulturni dogodek, še posebno pa smo bili počaščeni s tem, da je temu srečanju prisostvoval župan vašega kraja, spoštovani gospod Hanzej Ogris.

Sodelovanje med vašim prosvetnim društvom in kulturnoumetniškim iz Dobrove, je postalo skoraj že tradicionalno. Zlasti je spodbudna ugotovitev, da se na kulturnem področju srečujeta mladina vašega in našega kraja.

Dokaz o tem, priča izredno uspela razstava fotografij etnografskih znamenitosti vašega lepega kraja, letošnjo pomlad na Dobrovi, ki jo je priredilo Krajevno združenje Zveze slovenske mladine iz Bilčovsa. Izkoriščam to priliko, da se še enkrat toplo zahvalim navedeni mladinski organizaciji, njenemu vodstvu, osebno pa gospodu Jožetu Mečini za nadvse uspel kulturni dogodek vnašem kraju. Krajani Dobrove, izredno cenimo prizadevanja vašega slovenskega prosvetnega društva, katerega dober glas sega daleč preko meja. V vsestransko uspešni aktivnosti SPD Bilka se prav gotovo vidno odraža pravičen boj slovenske narodnosti tokraj Karavank, boj za ohranitev materinega jezika in lastne kulture.

V nocojšnjem srečanju boste imeli dragi Bilčovščani in ostali gostje, priliko slišati naš mešani pevski zbor, videli prizadevanja naših najmlajših krajanov za ohranitev bogastva narodne folklore, k popestritvi programa pa bosta prispevali s svojimi deli dobrovčanki pesnica in pisateljica tovarišica Neža Mavrer in kmečka pisateljica Minka Krvina.

Da nam bi bilo vsem, ki smo se tukaj nocoj zbrali prijetno, na ta dan pa ostali še dolgo lepi spomini, bo prispeval tudi naš ansambel narodne zabavne glasbe „Tineta Stareta“.

Že v naprej vas prosim za razumevanje in dobrohotnost, kajti niti najmanj si ne domišljujemo, da prihajamo k vam v goste kot emisarji visoke kulturne ustvarjalnosti, temveč kot bratje in sestre ter prijateljI iz Dobrove, ki poleg vsakdanjega dela v tovarni pa na kmetiji najdemo tudi čas, da bi zapeli in še kako drugače popestrili vsakdanje naše življenje.

Vašemu društvu Bilka tudi za v bodoče želimo še veliko ustvarjalnosti in uspehov, prav tako pa želimo vam vsem Bilčovščanom in preko vas vsem koroškem Slovencem tokraj meje da bi dočakali čas, ki ga je opeval največji slovenski pesnik in vizionar našega naroda France Prešeren, ko je pel da koder sonce hodi prepir iz sveta bo pregnan, ko rojak prost bo vsak, ne vrag le sosed bo mejak“.

Zahvaljujem se za dosedanje sodelovanje med našim dvema kulturnoprosvetnima društvoma. Želimo si novih, prav tako uspešnih srečanj, tu pri vas v Bilčovsu in pri nas na Dobrovi.

„Navaden človek“ pri Cingelcu na Trati

Andrej Wieser, predsednik Slovenskega prosvetnega društva „Borovlje“, je minulo nedeljo bil vidno vesel, ko je kot goste lahko pozdravil igralsko skupino sosednjega SPD „Vrtača“ iz Slovenjega Plajberka, ki je k Cingelcu na Trati prišlo s svojo igralsko skupino in tam uprizorilo Nušičevo komedijo „Navaden človek“. Wieser pa ni bil le vesel igralcev iz Slovenjega Plajberka, marveč tudi številnih gostov, ki so do kraja napolnili dvorano, med njimi tudi tajnika Slovenske prosvetne zveze Andreja Kokota, ravnatelja Valentina Košutnika, bivšega ravnatelja slovenske gimnazije dr. Pavla Zablatnika in drugih predstavnikov kulturnega in političnega življenja.

Vsi pa so bili prijetno presenečeni nad odlično igro, s katero so številno občinstvo presenetili igralci iz Slovenjega Plajberka. Presenečeni zaradi tega, ker dramska dejavnost v tem kraju že dolgo ni bila več prisotna, zdaj pa so mladinci, zbrani okrog novega predsednika Janka Malleja, ki je sam nastopal v eni izmed glavnih vlog, v tako kratkem času naštudirali to zahtevno komedijo. Seveda se je to zgodilo ob pomoči Slovenske prosvetne zveze oziroma njenega režiserja Marjana Srienca, kateremu je, kot smo videli pri Cingelcu, krepko priskočila na pomoč Sonja Ban. Videlo se je, da je zadevo imela v rokah, kar zadeva izgovorjavo in da je pri tem še prevzela zahtevno nalogo suflerja. Na tej predstavi se je predvsem pokazalo, kakšnih vlog so zmožni naši igralci-amaterji in da je strokovna pomoč, vložena s strani prosvetne centrale, na mestu. Želeli bi, da bi tudi v drugih društvih prišlo do poživitve odrske dejavnosti, saj je prav predstava pri Cingelcu pokazala, koliko zanimanja je med našimi ljudmi za odrsko dejavnost. Kajti dvorane pri Cingelcu ni tako enostavno napolniti, posebno še, ker vemo, da so igro že uprizorili v Slovenjem Plajberku in da je na večer bila še predstava v Šentjanžu v Rožu. Kljub temu so prišli gledalci od blizu in daleč. Pri tem jasno ne gre podcenjevati organizacijske ažurnosti boroveljskih prosvetašev.

Igralcem „Vrtače“ pa ob tem poročilu v prvi vrsti gre naša čestitka k uspeli predstavi, ki je tako prisrčno zabavala našo, za dramske uprizoritve, čestokrat prekritično publiko. V nedeljo pa so nas goste iz Slovenjega Plajberka prepričali, da temu ni tako, in da bodo ljubitelji odrske umetnosti ob ponovni priložnosti radi spet prišli na Trato.

Naj še zapišemo, da je istega dne zvečer igralska skupina iz Slovenjega Plajberka gostovala tudi v Šentjanžu pri Tišlerju, kjer je bila tudi izredno lepa udeležba.

Valentin Polanšek 4

BRATOVSKA JESEN

I. del

„Poslušaj, vedno si želim, da bi bila vse bolj tebi podobna! Ti si tako zal in prijeten, da ne znam povedati. Pravzaprav si prelep zame!“

„Ti si pa premlada za mene, presladka za mene, preljuba za mene, preveč, vse preveč za mene!“

Raznežil se je in shulil svojo glavo za njeno zatilje v goste lase, ki so dišali po zrelem poznopoletnem soncu in pekočih dekliških čarih.

„Pa močna bi hotela biti tako kot ti!“

„Kaj veš, kako morda nisem močan?“

„Ko mene kar tako ujameš zviška kot vrečko lešnikov! Seveda moraš biti močan, pa še kako!“

„Ali si ponosna na svojo težo? Mlada putka mora imeti svojo težo, je rekla moja mati.“

„Putka mi še nikdar nisi rekel, ko si mi že toliko imen nadajal!“

„Najlepše pa je reči ‚Minka‘, kadar te imam pri sebi!“

„Jaz bi te samo gledala in gledala in te poslušala in poslušala . . .“

„Nekaj novega za prihodnjo nedeljo: K fotografu ideva! Boš marala? Potem pa greva plesat na Rebrje. Žegnanje je.“

„Žegnanje je? Na Obvrhju sem že bila.“

„Pa si rajala, da je kar tako vse v franže letelo?“

„Kaj boš le dejal, če ti povem, da slabo rajam. Ali pa sploh ne znam prav rajati. Ti me boš moral šele naučiti. Me boš?“

Krog kažipotne tablice ob bokih Ojstre bodo kmalu dozorevale brusnice. V nedeljo, bila je fantovska, je zginil Domen takoj po cerkvenem petju in pohitel domov. Ni si upal iti z Minko skupaj javno vso pot mimo kmetij, preko širnih njiv ter shojenih razpotij. Ko navsezadnje nikogar nič ne briga! se je upiralo v njem. Ustrahovala ga je navada, da se ne pajdaši z dekletom mlad hlapče vpričo pobožnih ljudi. Med hribovskimi prebivalci je veljala nezapisana postava: Dokler si nič, ne smeš nič!

Niti dve uri nista minili, odkar je odpel ‚Deo gratias‘ v cerkvi, pa je že bil doma, se najedel, spreoblekel . . . in zdaj čaka na skritem kraju nad Oblico blizu tablice. Premišljuje o sebi in Minki in o ljudeh. Vedno bolj se mu jasni, da se lahko požvižga na zadeve drugih ljudi. Zakaj pa se potem drugi vtikavajo v njegove zadeve z Minko? Kod si jemljejo pravico?

Zdaj ko je bil sam, se je počutil sila moškega. Dobro, zakaj tudi ne? Saj mu je rastel viden in otipljiv puh po licih, ki ga je že večkrat moral obriti. Tudi davi je bilo tako. Kako zarana. Komaj je uzrl svoj obraz v zrcalu. Ni mogel drugače, kot da je samemu sebi pošepetal v ogledalo: Res se vidi na meni, da imam svojo dečvo! . . . Zdaj mu je bilo jasno, zakaj ga sprašujejo sopevci namenoma tako na drobno, kaj je počenjal tisti in drugi večer, kje je bil ono popoldne, kaj namerava prihodnji delopustni dan, kam jo bo mahnil na bližnji praznik. Spraševalec je očitno prikrival smeh. Čim bolj nevednega se je delal Domen, v tem večjo dobro voljo jih je spravljal. Vseeno je tajil dalje, četudi so gotovo vedeli pevci za njegovo ljubezen. Nekaj pa mu je spet ugajalo, da so ga pevci prijateljsko podregavali. Pevci so bili pravi razposajenci. Kaj vse so uganjali po vaji ali prej! V gostilno se jim ni preveč ljubilo. Pri denarcih je bolj škripalo. Vsak je raje stiskal svoje šilinge za nedeljo.

Domen je sedel v gozdu in se spraševal, zakaj mu Minka sama še ni omenila, če res namerava iti v tujino služit. Morda ima vse pripravljeno, da me hoče presenetiti, ko bom prihodnji mesec odhajal v Celovec? Kako bo, če greva oba v tujino? Vprašanje je potlačil v sebi. Močneje je bilo v njem pričakovanje: Kod se bo prikazala Minka?

Drugo, kar je glodlo fantovo vest s prizvokom ljubosumnosti, je bil užaljen ponos: ‚Kaj me kruljavi preužitkar stalno sprašuje po Minki? Zapiti kapelški švedrač me je zadnjič izzival v Mrzljevi gostilni, če ima Minka eno noč na teden z menoj dovolj. Potem je drezal, da je na kmetih podnevi in ponoči dosti dela in da je pristno vasovanje pač le na kmetih . . . Švedrač je čvekal nalašč tako glasno, ker je sedel na miznem vogalu moj oče. Sicer se je delal, kakor da ničesar ne čuje. A jaz ga dobro poznam po pogledu. Drugače me sedaj ogleduje. Včasih se mi zdi, da me gleda mehkeje. Kakor da mu je Minka po volji? Brat Matevž bo seveda tudi vedel. Samo on ima s sabo dosti opraviti. Le kar jaz čujem o njem, se meni ne zdi prav. Kaj tišči tja, kjer je ljubezen tako usodna za . . . Nemanič pa imovita kmečka hčerka, to je usodno tako ali tako . . .‘ Ob svoji sreči si je želel, da bi tudi njegov brat našel pravo ljubezen.

‚Zadnjič, ko smo rajali pri Domniku, je brat Matevž zvodil tudi Minko. Potem jo je na vsem lepem pripeljal k meni, četudi je ni pri meni dobil za ples. Točno sem videl, da je ni tako ščegetal z očmi kot druge plesavke. Čisto drugače je ravnal z njo. Kot da je naša? Naše družine Prevrjanov? To se mi je pošteno dopadlo. Še raje imam brata odsihmal. Minka me je spraševala po plesu,

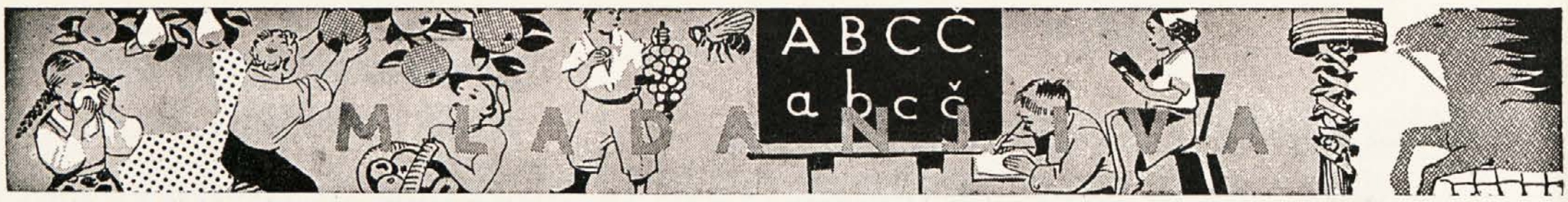

Nepremagljiva skušnjava

Že od nekdaj so me privlačile barve. Rada sem gledala slike, ki so nastajale pod barvnimi svinčniki. Zaradi svojih sem bila

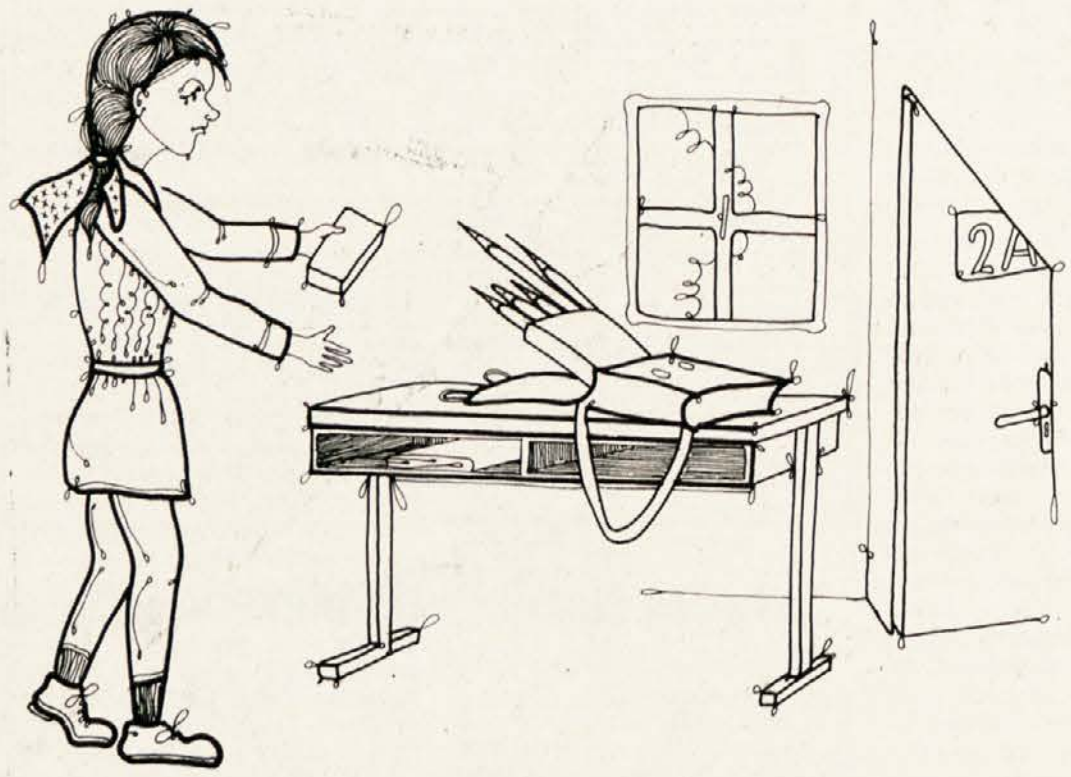

zelo nesrečna, ker so se radi lomili in so puščali le medle barve; trudila sem se, da bi barve pod mojimi prsti oživele, pritiskala sem otopelo konico na papir, da se je sled poznala še na naslednjih petih straneh v zvezku. Zaman.

Katarina pa je imela barvice, kakršne si je le poželela. Za risbe je vedno dobivala enice. Kako jih ne bi ob takih barvnikih! V njenih zvezkih so živele barve, kakršne sem si želela sama. Zato me je misel nanje venomer zasledovala: moram si jih sposoditi tako, da Katarina ne bo nič vedela. Barvic ne bi smela vzeti z mize. Najti bi morala primeren trenutek, ko bodo že v torbi; najbolje med glavnim odmorom, ker vsi malicajo na hodniku.

Od razburjenja nisem mogla zbrano poslušati učiteljice, ki je kar naprej govorila. Tresoče se roke sem umikala pred pogledi pod klop, potem pa tudi na hrbet. Katarini se še sanjalo ni, kaj me muči. Odšla je malicat, tudi drugi so odcapljali za njo. Razred je bil prazen.

Odprla sem torbo z jermeni. Zdelo se mi je, da jo neskončno dolgo odpiram. Tipala sem po nji za kovinsko škatlo, ki je zdrsnila nekam na dno. Končno sem jo le našla in jo pograbila, kot bi se bala, da bo dobila noge in ušla. Spravljala sem jo v vrečko za malico. Vse mi je nagajalo, še trakovi na vrečki. Ko se je veter poigral z odprtimi okni, sem se zdrznila. Nihče se še ni vrnil. Katarinine barvice so bile varno spravljene. Bala sem se prvega, ki bo vstopil, zato sem odšla na stranišče in tam dolgo stala za zaprtimi vrati, da bi se pomirila.

Ko sem se vrnila v razred, so bili sošolci že v klopeh. Katarina tudi. V torbi tisti dan ni imela več kaj iskati, ker smo imeli petje.

Nalogo sem risala pod kozolcem kar na kolenih s Katarininimi barvnimi svinčniki. Trava, ki sem jo narisala v zvezek, je bila zelena kot tista okrog mene. Rože, ki sem jih narisala v travi, so bile bujne, da so nanje sedali metulji, potem pa odletavali, ko so spoznali, da sem jih potegnila. Živo rumena je bila hiša, ki sem jo narisala za travnikom, streho je imela rdečo, močan črn dim se je valil iz dimnika. Nad hišo je bilo čisto modro nebo in po njem se je vozilo na nevidnih kolesih toplo rumeno sonce. Veselje, ki se mi je ob sliki rodilo v srcu, se je še hitreje skalilo. Postalo me je strah. Katarina bo prišla domov brez barvic. Bo narisala nalogo? Če je ne bo, bo moja bleščeča risba učiteljici sumljiva. Jezno sem iztrgala list iz zvezka.

Doma sem nalogo narisala še enkrat s svojimi barvami. Katarinine sem skrila v zaboj z igračami, da jih ne bi našla mama.

Drugi dan je Katarino spremljal oče. To mi ni bilo všeč. Potuhnjeno sem čakala, kaj se bo zgodilo. Toda čim dlje sem pogledovala drobnega možička, ki se je nerodno prestopal, ko je čakal, da bo prišla učiteljica, bolj se mi je vračal pogum. Zdelo se mi je, kakor da hoče pozdraviti vsakega Katarininega sošolca posebej in mu povedati, kako drago mu je, da ima njegova hčerka tako prijetno družbo v razredu.

Učiteljica je prišla. V tistem trenutku sem še pričakovala nevihto, a se je Katarinin oče samo opravičeval.

„Oprostite," je rekel. „Katja ima nalogo narisano samo s svinčnikom. Barvice je izgubila, drugih pa nismo mogli kupiti, ker je bila trgovina že zaprta."

Učiteljica je razumela. Najbrž se ji je primerilo prvič, da je prišel kdo od staršev opravičevat svojega otroka.

Naslednji dan je imela Katarina že nove barvnike. Škatla, ki jo je položila na mizo, je bila še enkrat večja od prejšnje. Barvnih svinčnikov je bilo štiriindvajset v najrazličnejših odtenkih, da mi je zastala sapa ob pogledu na tako bogastvo.

Barvice, ki sem jih vzela Katarini, pa so bile še vedno doma v škatli za igrače. Niso mi dale miru. Nisem mogla ne jesti ne piti in še v sanjah so se mi prikazovale. Tudi risati nisem mogla z njimi, ker bi me izdale. Čez nekaj dni sem jih v vrečki za malico odnesla v šolo. Med odmorom sem jih podtaknila Katarini v torbo.

Naslednji dan zjutraj me je pocukala za rokav: „Nataša, barvice sem našla!"

„Kakšne barvice?" sem se sprenevedala.

„Tiste, za katere sem mislila, da sem jih izgubila, pa jih nisem. Očka je rekel, naj jih poklonim komu, ki ima slabše... saj dvojih ne potrebujem. Ti imaš slabše, ti jih vzemi!"

Azijska gripa

Halo, halo! Tu Metka.
Je tam zdravnik?
Pri meni pet jih kar leži,
ne en bolnik.
Po vrsti so zboleli vsi:
pajacek, punčka, zajček,
za njim medvedek Brundo
in mali Kokodajček.
Kar celo bolnico imam;
vročino merim, strežem,
če pa omagam kdaj pa kdaj,
še sestrico vprežem.
Zato vas prosim, dragi doktor,
zglasite se takoj,
na Stari cesti, v novi hiši —
tam dom je moj.
Še to!
Srce prav vsem močno utripa,
jaz mislim — azijska bo gripa...

Požrešni divji petelin

Pozno jeseni so prileteli ptiči na rob gozda. Pripravljali so se, da odlete v tople kraje. Sedem dni in sedem noči so se zbirali in drug čez drugega vpili:

„So vsi? So vsi tu? Kdo še manjka?"

Izkazalo se je, da manjka divji petelin. Planinski orel je udaril s svojim zakrivljenim kljunom ob suho vejo, udaril še enkrat in naročil mladi divji kokoši, naj leti po divjega petelina. Prhutaje s krili je priletela divja kokoš v gozdno goščavo in zagledala petelina, kako sedi na cedri in lušči iz storža orehe.

„Spoštovani divji petelin! Odleteti hočemo v tople kraje. Pa že sedem dni in sedem noči čakamo le še na vas."

„No, no, ne govoričite tjavdan! Saj se s poletom v tople kraje tako ne mudi. Koliko orehov je še ostalo tu! Kaj naj vse to pustimo tu!"

Divja kokoš se je vrnila na rob gozda. „Divji petelin lušči orehe," je povedala, „in še noče odleteti."

Orel je poslal hitrega jastreba. Jastreb je zakrožil nad veliko cedro, ali petelin je sedel kar naprej, škrtal s kljunom in tolkel iz storžev orehe.

„Hej, petelin, že štirinajst dni čakajo ptiči nate. Čas je, da odletimo v tople kraje."

„Kaj bi hiteli," je zabrusil petelin. „Bomo že odleteli. Ali pred potovanjem se moramo najesti."

Orel se je razjezil in na čelu ptičev odletel v tople kraje.

Divji petelin je še sedem dni luščil orehe. Osmi dan je vzdihnil in si otrl kljun ob perje.

„Že vidim, da vsega ne pojem. Precej bo ostalo veverica."

In je odletel na rob gozda.

„Kaj pa je to?"

Tu stoje cedre brez igel. Veje pregibajo gole vejice. Ptiči so, čakajoč divjega petelina, pokljuvali vse igle. Pod drevesom je belo, kakor bi zapadel sneg. Ptiči, čakaje na divjega petelina, so tu čistili svoje perje.

Divji petelin je vroče zajokal:

„Sam, samcat, zapuščen od vseh sem ostal v gozdu. Kako bom vzdržal čez zimo?"

Od solz so se mu pordečile obrvi.

In kadar koli se od takrat njegovi otroci, vnuki ali nečaki spomnijo, kako je moral divji petelin sam prezimovati v gozdu, vselej vroče zajokajo. Zato imajo vsi otroci, vnuki in nečaki divjega petelina obrvi rdeče kot žerjavica.

(Altajska pravljica)

---

kaj jaz porečem, če je z Matevžem rajala. Jaz sem se ji smejal. Niti predstavljati si ne bi znal, da bi se Minka postavljala glede svojega izbranega fanta. Nekatere namišljene lepotičice so kaj takega rade storile.'

Minka je ostala kot so jo poznali ljudje. Vsakemu, ki je prišel spodobno do nje, je vračala odkrito besedo, prijazno kretnjo, prikupen nasmeh in ga očarala z zalim obrazom. Imela je nekaj stark, katerim je postorila opravke. Shajala se je z otroki in, čę je tako naneslo, se z njimi razposajeno poigrala. Znala je ravnati z mladino. Seveda se je držala ukoreninjene navade, včasih s težkim srcem, da je vztrajala v gruči deklet in le plaho z očmi iskala Domna, če se je pojavil med svojimi okoliškimi sovrstniki.

Sčasoma pa se je v njej upiralo in je rekla Domnu:

„Jaz ne maram starih navad. Zakaj ne bi smela stopiti sama k tebi, če te srečam vpričo ljudi? Ljudi spoštujem. To drži. Tebe pa ljubim! To drži pa čez vse! Saj niso vsi ljudje moji! Moj si samo ti."

Domen se je hohotal in ji pritrjeval:

„Saj veš, kako pravijo, da je navada železna srajca. Je pa tudi tako, da smo okoličani malce prismuknjeni glede starih navad, tržani pa so po svoje prismojeni s svojim postavljanjem ali kar je že."

Minka se ni strinjala:

„Midva sva izjema. Pa še mnogi drugi ljudje. Vsi, ki se res ljubijo!"

„Kdo je tako razdelil svet na premožne in nemaniče, jaz ne vem in tudi ne bi rad vedel."

„In po premožnih in nemaničih razdelil tudi ljubezen?"

Domnovo premišljevanje je pretrgal nenaden hrušč. Najraje bi zalučal češarek za jerebico, ki ga je butnila tako osorno iz toplih srčnih zadevic. Ko se je razgledoval vzdolž na pol zaraščene poseke, se je pokazovalo v presledkih nekaj pisanega: modrikast nedrc, pa beli bluzini rokavi... in na vsem lepem zadihani Minkin obraz!

Domen se je pritisnil kolikor mogoče nizko h gozdni zemlji. Srce mu je tolklo, da so borovnice in brusnice vidno drgetale na drobcenih stebelcih, ki so se pritiskali k njegovemu obrazu.

Minka se je med hojo ozirala na vse strani. Prožne noge so jo nosile zlahka v vedno bolj strmo gozdno reber. Tudi ona je nameravala presenetiti Domna... Ko bi mu mogla priti potihoma za hrbet, da bi mu zakrila z dlanmi od zadaj oči! Kar z ovratno ruto bi mu jih zakrila! je želela. Kako so hlepele njene nežne roke po dotiku Domnovega života, njegovega obraza, ki ga je pogrešala celo večnost štirih dni in noči!

Prav tiho je stopicala od borovca do mreke, švigala od drevesa do drevesa. Domen pa se je komaj brzdal na svojem skrivališču. Toliko radosti in napetosti se je nakopičilo v njem! Toliko neučakanosti, da je imel vtis, ves gozd je poln njegovih srčnih udarcev.

Ko bi mogel postati neviden! se poigravajo z njim nenadne misli. Hodil bi neslišno enkrat na levi, drugič na njeni desni strani in jo opazoval. Pravijo, da je človek drugačen, kadar je sam s seboj, da drugače gleda v svet, da drugače diha, drugače hodi.

Z očmi pa je tipal po njeni ljubki postavi, ki se mu je pritajeno približevala vedno bolj in bolj...

Sam ni vedel, kdaj ga je pognalo kvišku.

Pa kako se je zavzel.

Ker se je Minka prestrašila.

Čez trenutek sta poletela drug k drugemu in si za hip upropaščena zrla v oči, ki so neznansko zagorele. Šele nato sta se prižela na srce in se odrešeno zasmejala kot pravljična otroka.

Ona je zavzdihnila:

„Domen, veš, kako si ti moj!"

On pa se je raznežil:

„Ko bi te smel tako k sebi pritisniti kakor te ljubim!"

„Kar pritisni me, saj ne bom umrla!" ga je vzpodbujala vsa blažena.

Ljubkovala sta se vsa zadihana. Zajemali so ju vedno novi ognji predanosti in omotične zavesti. Divje ju je opajala sladka, odrešujoča sila, ki razodeva več kot besede. Jasnili so se trenutki v svetlo bodočnost, splahnela je Minkina skrb, če bo morala v Celovec, ginevala je Domnova bojazen, kako naj zapusti svojo ljubljenko in domači kraj. Ovila se mu je okrog vratu. Nosil jo je po gozdu med veličastnimi drevesi.

Razcvetela se je v njegovem naročju:

„Glej, kako sem smešna. Spraševala sem se med potjo, kaj bi mislil, če bi me danes ne bilo gor k tebi?"

„Zakaj bi mislil, da te ne bo?"

„Ker so na Dunaju Dollfusa ubili in so streljali zunaj pri rebrški tovarni."

„Saj ti nimaš kaj opraviti s politiko."

„Zaradi očeta se bojim. On in njegovi pravijo, da ne bo prej reda, da pride revolucija!"

„Za politiko nisem. Je tudi ne razumem. Še manj pa razumem, zakaj imajo tisti, ki svet obvladajo, tako krivično vse urejeno. Ko bi dali ljudem dosti dela, namesto da jih zapirajo, bi pa bilo. Delo pa je seveda treba pošteno plačati, ker delavec krvavo trpi."

„Kaj moreva midva pomagati? Če bi bila vladarja, bi vse pravično uredila!"

„Pravijo, da bo kmalu vojna."

Opazila sta drug na drugem, da ju tako govorjenje sicer zbližuje po drugi strani, v slutnji trpinove nemoči.

(Dalje prihodnjič)

topsport
Sportartikelfabrik A-9150 Bleiburg
Fabrika športnih izdelkov A-9150 Pliberk

ODPIRA ZA VAS

3. novembra 1979

NOVO ŠPORTNO TRGOVINO
DIREKTNO V FABRIKI

PROGRAM V SOBOTO 3. NOVEMBRA 1979:

9.00—18.00 odprta trgovina

9.00—13.00 dan odprtih duri
Naši sodelavci na ta dan delajo in si lahko ogledate našo produkcijo

10.00—12.00 avtogramne ure z znanimi športniki:
Anni Klemenjak Müller, Hans Wallner, Bojan Križaj, Boris Strel in Jože Kuralt

Trgovina bo drugače odprta vsak dan od 9.00—12.00 in od 13.30—18.00, v sobotah pa od 9.00—12.00 ure.
Decembra pa bo trgovina odprta tudi v sobotah celodnevno.

Varčujmo z gorivom!

Med najaktualnejša gesla trenutno brez dvoma spadajo pozivi, da naj varčujemo z gorivi. To velja za goriva, ki služijo ogrevanju; velja pa še posebej tudi za goriva, ki poganjajo naša motorna vozila. K varčevanju nas bo – prej ali slej – prisililo nenehno podraževanje bencina, toda svoj delež že zdaj lahko prispevamo tudi s tem, da se navadimo pravilne vožnje.

Najprej moramo seveda dati pregledati avtomobil, kajti pravilno nastavljena vžig in uplinjač nam bosta prihranila marsikak liter „dragocene" tekočine. Tudi svečice ne smejo biti privite v motor dalje kot petnajst tisoč prevoženih kilometrov. In vedno pazite, da boste vozili s pravilno ogretim motorjem. V skladu z zunanjimi temeperaturami obračajte loputo zračnega filtra tako, kot piše v navodilih za uporabo vozila. Takšna obveznost vas čaka le dvakrat na leto: na začetku poletja in sedaj na začetku zime.

Pazite, da bodo gume vedno pravilno napolnjene z zrakom. Premajhen pritisk v njih je namreč velik škodljivec – za gume same in za porabo goriva.

Tudi prtljažnik na strehi je večidel vožnje le v napoto; če je poln še toliko bolj. Zračni tok, ki ga med vožnjo odriva vozilo, se ob njem močno skvari, hitrost splahni, poraba goriva pa naraste. Tudi prikolica, posebno počitniška, ker je visoka, je porabi močno v škodo. Za takšne vleke se dobijo posebni spojlerji (nekakšna krilca), ki pred prikolico pravilneje usmerjajo zračni tok in pomagajo zmanjševati upor, kolikor se pač da.

Seveda pa je poraba goriva močno odvisna tudi od načina vožnje. Ogibajte se naglemu pospeševanju in siljenju motorja v visoka območja vrtljajev. Pazite, da boste (navzgor in navzdol) vselej pretikali po ukazih ušes: motor se ne sme naprezati zaradi premajhnih vrtljajev, pa tudi zaradi velikih naj ne bo preglasen. Pretikajte torej nekje na sredini zmogljivosti in nikoli ne pritiskajte na pedal za plin povsem do konca.

Ogrevanju na parkirišču ali v garaži se odrecite; odpeljite takoj, ko motor vžge. Na avtomobilski cesti zmanjšajte največjo možno hitrost vsaj za deset ali dvajset odstotkov. Sicer pa vozite čimbolj tekoče, brez nepotrebnega zaletavanja in naglih zaviranj.

In ob koncu v premislek še to: kakor je motorno vozilo udobno in za današnji čas nepogrešljivo, pa vendar tudi kakšen korak peš nikomur ne bo v škodo. Nasprotno, gibanje v naravi nam bo samo koristilo – ne samo zdravstveno, ampak tudi pri varčevanju z bencinom. Zato mislimo na to, da ni treba vsako pot prevoziti z avtomobilom, kajti tudi peš se daleč pride . . .

Zanimivi rekordi v gradnji mostov

● Najstarejši ohranjeni most na svetu, ki mu lahko določimo starost, je iz kamnitih plošč sestavljeni most z enim obokom prek reke Meles v Smirni (današnji Izmir) v Turčiji. Zgradili so ga okrog leta 850 pred našim štetjem. Sicer pa so Sumerci že okrog leta 3200 pr. n. š. znali graditi oboke in tudi zapiski iz leta 2650 pr. n. š. govore o mostu čez Nil.

● Najdaljši viseči most na svetu se boči prek ožine Verrazano ob vhodu v newyorško luko in povezuje Richmond na Staten Islandu z Brooklynom. Dolžina mostu med obema sidriščema je 2039 metrov; sestavljata ga dva dela, na vsakem je po šest prometnih stez. Osrednji del mostu med obema nosilnima stebroma je dolg 1298 m.

● Najvišji most na svetu je speljan nad sotesko reke Arkansas v ameriški zvezni državi Colorado. Dviga se 321 m nad vodno gladino. To je viseča konstrukcija, osrednji razpon pa meri 268 metrov.

● Za najširši most na svetu velja 502,9 m dolgi in 48 m široki most prek sydneyskega pristanišča v Avstraliji. Na njem je prostora za 2 tira električne železnice, osemstezno avto cesto ter za kolesarsko stezo in pločnik.

● Najdaljši plavajoči most na svetu imajo v Seattlu v zvezni državi Washington. Speljan je prek Drugega jezera in meri v dolžino 3839 metrov. Plavajoči del je dolg 2291 metrov.

● Najdaljši železniški viadukt na svetu je speljan prek Velikega slanega jezera v ameriški zvezni državi Utah. Zgradili so ga leta 1904 za južnopacifiško železnico. Sprva je bila konstrukcija lesena, v letih 1955—1960 pa so podporne stebre zgradili iz kamna.

● Najdaljši most v obliki jeklenega loka stoji nad ožino New River George blizu Fayettevilla v Zahodni Virginiji. Dogradili so ga l. 1976, dolg pa je 518,2 m.

SOZD emona ljubljana
proizvodnja
trgovina
turizem
hotelirstvo
inženiring

● **PROIZVODNJA** — kmetijska, živilsko-predelovalna, Mesna industrija Zalog, Tovarna močnih krmil, Ribarstvo, Pekarna Center

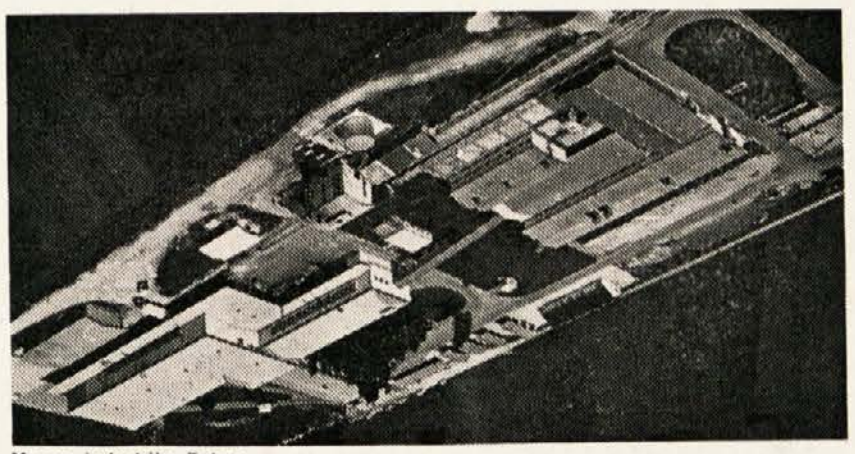
Mesna industrija Zalog

● **TRGOVINA** — 86 marketov, 386 klasičnih in specializiranih prodajaln, 7 blagovnic, Maximarket, Supermarketi Ljubljana, Maribor, Osijek, Centromerkur — uvoz-izvoz, zastopstva inozemskih firm, oskrba ladij, jaht in letal

Ena izmed številnih prodajaln Emone

● **TURIZEM IN HOTELIRSTVO** — turistična agencija Globtour — Emona hoteli: Bernardin in Riviera Portorož, Hotel Slon, GH Union in Holliday Inn Ljubljana, Hotel Evropa Celje, Hotel Slavija Maribor, Hotel Turist Ilirska Bistrica, Zdravilišče Čateške Toplice, Grad Mokrice

Emona-hotel Bernardin v Portorožu

● **INŽENIRING** — projektiranje in izvajanje kompletnih inženiringov za kmetijstvo, trgovino, skladišča

Slovensko prosvetno društvo „Radiše" ima novega predsednika

Občni zbor, ki je bil v soboto, dne 27. oktobra 1979 v kulturnem domu na Radišah, ni bil zgolj neka nujna brezvsebinska formalnost, temveč poln zanimivih informacij ter dalekosežnih odločitev.

Doba, o kateri so na občnem zboru poročali predsednik, tajnik, blagajnik in knjižničar, je bila doba težkega in požrtvovalnega dela vseh društvenikov in tudi doba velikih, da ne rečemo zgodovinskih dogodkov v kraju Radiše. V tem času je bilo Slovensko prosvetno društvo „Radiše" aktivno udeleženo na nič manj kot sedeminpetdeset prireditvah. Društveni odbor (nekajkrat tudi razširjen) je imel 21 sej. Koliko časa so radiški prosvetaši porabili za vaje in druge priprave, si lahko mislimo. Pri vsem tem pa seveda tudi ne smemo prezreti, da je prosvetno delo v minuli poslovni dobi imelo dodatne težave, ki so bile povezane z gradnjo novega kulturnega doma. Tudi tukaj Radišani s ponosom lahko ugotovimo, da so to delo dovršili malodane sami, saj je bilo pomoči od zunaj bore malo. Okrog 3000 ur prostovoljnega, brezplačnega in deloma težaškega dela je bilo opravljenih, ko so si Radišani gradili svoj dom. V minulih mesecih pa sta bili na Radišah dve prireditvi, ki sta obrnili na ta kraj pozornost širše javnosti, in sicer otvoritev kulturnega doma dne 20. maja t. l. ter srečanje pevskih zborov ob 75-letnici SPD „Radiše" dne 26. avgusta 1979. — Občni zbor je z odobravanjem sprejemal poročila odbornikov. Kritične pripombe so padle le v zvezi z društveno knjižnico in s članstvom, ki ni zadovoljivo urejeno.

Leto 1975 pa ne bo le v zvezi z zgoraj omenjenimi dogodki ostalo pomemben mejnik v zgodovini radiškega društva, temveč tudi v zvezi s perzonalnimi odločitvami, ki so padle na tem občnem zboru. Šimen Wrulich, ki je bil 33 let predsednik SPD „Radiše" in ki je s svojim neumornim delom na pevskem, igralskem in tudi organizacijskem področju brezdvomno dal temu društvu, pa tudi kraju svoj osebni pečat, je funkcijo zaradi starosti odložil. Občni zbor je bil postavljen pred nalogo, da poišče novega predsednika. V tajnem glasovanju je bil izvoljen za to odgovorno mesto Ludvik Ogris, ki je tudi občinski odbornik in član predstojništva v občini Žrelec. Že v svojem prvem nastopu je novi predsednik v programatičnem govoru nakazal nove poti v prosvetnem in narodnostnem delu, ki naj ne bi temeljilo le na ohranjevanju nekih tradicij, temveč na aktivnem soustvarjanju bodočnosti slovenske narodne skupnosti in sožitja v deželi.

V novi odbor pa so bili poleg predsednika Ludvika Ogrisa izvoljeni še Nuži Wieser kot podpredsednik, Tomaž Ogris kot tajnik, Leni Lampichler kot namestnica, Hanzi Hribernik kot blagajnik, Pepca Lampichler kot namestnica ter Andrej Lampichler, Lambert Rogaunig, Neži Povše, Folti Tolmajer, Janko Woschitz ter Stanko Wrulich kot odborniki. Društveno delo pa bo v bodoče razdeljeno na odseke, katere si bodo odborniki razdelili na eni prihodnjih sej.

Poseben dogodek na občnem zboru v soboto je bilo tudi odlikovanje treh bivših, še živečih predsednikov radiškega prosvetnega društva z imenovanjem za častne predsednike, to so Šimej Wrulich, Janko Tolmajer ter Franjo Ogris. Vsi trije imajo velike zasluge za to, da prosvetno in kulturno delo na Radišah ni zamrlo in da so Radiše narodnostno gledano danes takšne kakršne so. Franjo Ogris je društvo obnovil in poživil v času, ko ga pravzaprav ni bilo več. Po plebiscitu do l. 1929 radiško društvo ni delovalo, bilo je le še na papirju. Kljub vsem neprilikam, ki jih je zaradi tega imel pri študiju, je tudi domačemu kraju dal tisto, kar mu je kot izobražen človek mogel dati. Janko Tolmajer pa je bil predsednik v najtežjem času, v času ko je bilo slednjič društvo razpuščeno in prepovedano. Šimej Wrulich se je na tem občnem zboru poslovil kot predsednik. Pri njem je bilo utemeljitve za imenovanje za častnega predsednika najmanj treba. Dejstvo, da je bil trintrideset let predsednik SPD „Radiše", še dalj zborovodja, še dalj režiser, še dalj pevec, je samo po sebi zgovorno dovolj.

Predsednik Slovenske prosvetne zveze Valentin Polanšek je pred koncem zborovanja pozdravil občni zbor in zaželel predsedniku, novoizvoljenemu odboru ter radiškemu društvu veselja in uspehov pri nadaljnjem delu.

Po občnem zboru so si zborovalci ogledali še film „Povest o dobrih ljudeh" ter zapeli in pokramljali v prijetni domači družabnosti.

DIA-PREDAVANJE

Slovensko prosvetno društvo „Obir" na Obirskem vabi v soboto 10. novembra 1979 ob 20. uri v Kovačevo gostilno. Marta Polanšek bo pokazala barvne diapozitive z različnih športnih in kulturnih prireditev.

Prisrčno vabljeni!

Odbor

Globasnica

V soboto 20. oktobra je Krščanska kulturna zveza organizirala pri Šoštarju v Globasnici družabni in kulturni večer „Podjuna pleše in poje". Nastopali so mešani pevski zbor „Podjuna" iz Pliberka pod vodstvom Otona Wutteja, moški zbor iz Štebna in mešani pevski zbor iz Globasnice, ki ju vodi Janez Petjak, ansambel gimnazijcev „Mladi mi" in folklorna skupina iz Globasnice.

Za prijetno zabavo in ples so skrbeli „Samorastniki" z Raven na Koroškem.

Goste iz Slovenije — predstavnike turistične organizacije „Kompas" in domačine je pozdravil predsednik SKD „Globasnica" Luka Hudl.

Menjava denarja

Stanje v sredo 31. oktobra 1979

Za 100 **din** dobite	57.- šil.
Za 100 **din** plačate	64.- šil.
Za 100 **lir** dobite	1.53 šil.
Za 100 **lir** plačate	1.62 šil.
Za 100 **mark** dobite	711 šil
Za 100 **mark** plačate	727.30 šil.

Klub slovenskih študentov na Dunaju prireja v četrtek 22. novembra 1979 ob 19.30 uri v Schubertovi dvorani dunajskega koncertnega doma

KONCERT S SLOVENSKIM OKTETOM

Ta kar najbolj znani slovenski zbor prvič v svoji zgodovini nastopa na Dunaju. Pokroviteljstvo za prireditev je prevzel dunajski župan Leopold Gratz.

Prisrčno vabljeni!

ŠPORTNI VESTNIK

SAK I — GRABŠTANJ I 4:1 (0:0)

Kljub mrzlemu vremenu se je znašlo na Košatovem igrišču 400 gledalcev, ki so lahko spet videli SAK zmagati. V prvem polčasu še nikakor ni šlo po volji navijačev SAK. Nasprotnik je imel v tej prvi polovici več od igre, a je tokrat naša obramba, vsem na čelu golman Dodič, bila izvrstno postirana.

V drugem polčasu pa se je situacija v celem spremenila. Vsi igralci SAK-a so se začeli boriti za vsako žogo in razen tega so pokazali še izredno gibljivost. Ta borbenost je bila obdarovana v 54. minuti, ko je Polanšek iz ostrega kota direktno prevzel žogo in presenetil nasprotnikovegalmana, ki se ni ravno izkazal pri obrambi tega strela. Že 2 minuti kasneje pa je Fera z lepim strelom iz kakih 15 metrov zvišal rezultat na 2:0. V 66. minuti je še enkrat postalo nevarno za SAK, ko je nasprotnik izkoristil priložnost zelo dvomljive enajstmetrovke. Toda borbenost našega moštva zaradi tega ni bila zlomljena in v 72. minuti je Golec zvišal na 3:1. V 80. minuti je bil še enkrat na vrsti Polanšek, ki je bil eden izmed najboljših na igrišču in iz 25 metrov je zadel točno v levi zgornji kot. Nekaj minut pred koncem igre pa Golec enajstmetrovko, po favlu nad Polanškom v kazenskem prostoru ni mogel izrabiti za še večjo zmago SAK-a. Razen tega pa so imeli naši še vrsto drugih priložnosti, do katerih so prišli le zaradi hvalevredne borbenosti. Izvrstna pa je bila tudi tokrat spet podpora naših navijačev. Takšen SAK, kot smo ga videli v nedeljo v drugi polovici pa ga bi si želeli tudi v nedeljo, ko igra proti moštvu iz Volšperka, ki trenutno vodi na lestvici koroške podlige. Tekma se prične ob 10.15 za prvo moštvo, drugo moštvo pa igra po tekmi prvega moštva ob 12. uri.

Tokrat so se organizirali tudi omnibusi za navijače.

SAK POD 23 — GRABŠTANJ POD 23 1:2 (1:1)

Predvsem trda, včasih celo nešportna igra se je končala z nepotrebnim porazom drugega moštva SAK. Borbenost, ki so jo naši pokazali v prvem polčasu, je v drugem docela prenehala. Četudi trenutno mnogo boljši od nasprotnika, brez borbenosti ni mogoče zmagati. Edini gol za naše pa je tokrat dal Šnabl.

SAK ML. — POLICIJA ML. 2:0 (2:0)

V petek popoldne so se srečali SAK mladinci z mladino policije in jih po izvrstni tekmi premagali z rezultatom 2:0. To prednost pa so si naši mladinci zasigurali že v prvem polčasu. Dobro postavljena obramba z Wakounigom B. v golu pa ni dopustila, da bi nasprotnik prišel do pravih možnosti za gol. Dva dni navrh pa so drugega nasprotnika poslali kar z 6:1 domov. Tako so mladinci v treh tekmah, pod vodstvom prof. Oražeja, dosegli maximum šestih točk, kajti zmagali so tudi prejšnjo nedeljo.

ASKÖ BILČOVS — DSG SELE

Da se nogometna tekma odloči le z goli ne pa z lepo tekmo, so morali spoznati tudi Selani minulo nedeljo v Bilčovsu. Odigrali so svojo prvenstveno tekmo proti moštvu iz tega kraja in zgubili z rezultatom 3:0 (1:0).

Kljub terenski premoči Selanov so dali gole le domačini. Po veliki napaki obrambe so povedli Bilčovščani na 2:0. Drugi polčas se je začel podobno kot je potekal prvi. Po številnih možnostih za zadetke (Olip N., Toševski, ter Jug) so dali tretji gol, po veliki napaki vratarja Marača, le domačini.

Tudi predtekmo (pod 23) so Selani zgubili z rezultatom 2:1. Gol za Selane je dal Dovjak Flori.

V nedeljo pa igrajo Selani ob 14. uri spet na domačem igrišču proti moštvu iz Krive Vrbe.

Postava I moštva Selanov: Marič, Hribernik, Dovjak N., Pristovnik, Travnik; Mohorčič, Olip N., Oraže Z.; Olip P., Toševski, Jug Flori.

LESTVICA 2. RAZREDA E:

1.	Galicija	10	5	5	0	21	8	15
2.	Sele Fara	10	6	2	2	31	11	14
3.	Šmarjeta	10	6	2	2	23	14	14
4.	Bistrica v R.	10	5	3	2	33	18	13
5.	Trdna vas	10	5	3	2	30	15	13

Odnos do manjšine je merilo za demokracijo

V okviru Slovenskega prosvetnega društva „Trta" v Žitari vasi so pred nedavnim ustanovili tudi otroško folklorno skupino in se je za sodelovanje prijavilo lepo število otrok. Skupino vodi ga. Stanislava Kukovica. Zaradi sodelovanja šolske mladine so se obrnili na pristojno šolsko oblast, glede prostora za vaje pa so naprosili župana ter ravnatelja šole v Šentlipšu, da bi vaje imeli v tamkajšnji šoli. Župan Posod je že dal — vsaj ustmeno — privoljenje in tudi ravnatelj Leustik je na tozadevno vprašanje odgovoril, „naj bo v božjem imenu".

V prepričanju, da je vse urejeno, je voditeljica skupine prejšnji teden — v torek 23. oktobra — povabila otroke na prvo vajo v šentlipško šolo. Tam pa so mladi prosvetaši in njihova voditeljica doživeli presenečenje: ravnatelj šole jim je zabranil vstop v šolsko poslopje; pri tem se je skliceval na dejstvo, da vprašanje tozadevnega dovoljenja še ni dokončno rešeno. Torej je enostavno prezrl ustno dovoljenje župana in „pozabil" tudi svoje lastno privoljenje ter je folklorni skupini onemogočil uporabo prostora, ki ji je bil poprej že zagotovljen.

Folklorna skupina je po premostitvi raznih ovir našla zasilno zatočišče v župnišču, kjer je začela z vajami. Ljudje pa se upravičeno zgražajo nad formalističnim zadržanjem ravnatelja Leustika in se sprašujejo, ali je vzrok takemu ravnanju treba iskati v dejstvu, da gre za slovensko prosvetno dejavnost? Čudili se temu ne bi, saj vedo domačini povedati, da tudi že v drugih podobnih primerih baje ni pokazal razumevanja.

Zato smo radovedni, kako se bodo stvari uredile. Nikakor pa ne bi radi doživeli, da bi mlada folklorna skupina ostala zunaj vrat samo zato, ker deluje v okviru slovenskega prosvetnega društva — kajti to bi bil kričeč primer diskriminacije, ki bi postavil na laž uradne predstavnike naše dežele in države, ki tako radi govorijo o tem, kako enakopravni smo menda koroški Slovenci. Toda merodajne niso besede, temveč samo v dejanjih se zrcali odnos do manjšine; ravno odnos do manjšine in njenih pravic pa je merilo demokratičnosti za vsako državo in družbo.

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 2. 11.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Dr. Anton Feinig: „Od žegnanga britofa" — ljudske pesmi in verovanja.

SOBOTA, 3. 11.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 4. 11.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 5. 11.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Nekoroški zbori.

TOREK, 6. 11.: 9.30 Pisani svet — 14.10 Celovški radijski dnevnik — Šport — Zanimalo vas bo.

SREDA, 7. 11.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Komorna glasba — Koroški kulturni pregled.

ČETRTEK, 8. 11.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — „Kdo je za koga?"

AVSTRIJA 1

PETEK, 2. 11.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina za začetnike — 10.00 Rimljani ob Donavi — 10.30 Velike ptice — male ptice — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Deset pujskov — 17.30 Slike naše zemlje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Jame — svet brez sonca — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 MI — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.25 Glas islama — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Mirko in Franca — 21.45 Camille Saint Saens — klavirski koncert — 22.15 Šport — 22.20 Odprta družba — odprt univerzum.

SOBOTA, 3. 11.: 15.25 13 malih oslov in Sonnenhof — 17.00 Gradbišče — 17.30 Pinocchio — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Dvojno drži slabše — 22.00 Šport — 22.20 Festival jazza — 23.20 Poročila.

NEDELJA, 4. 11.: 11.00 Začetek — 11.15 Koncert — „Dirigenti, orkester, solisti — 15.20 Kjer so možje še možje — 16.45 Lutkovni oder — 17.15 Čebelica Maja — 17.40 Otrokom za lahko noč — 17.45 Klub seniorjev — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Operni vodič — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Nemška pomlad — 22.00 Poročila.

PONEDELJEK, 5. 11.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Nihče naj ne bo naslednji — 10.00 Zbor v grški tragediji — 10.30 13 malih oslov in domačija Sonnenhof — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Jazbec — 17.30 Lassie — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živali pod vročim soncem — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.50 Večerni šport.

TOREK, 6. 11.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina za začetnike — 10.00 Halogenske spojine — 10.30 Kjer so možje še možje — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Tony Randall v: „Ded ljubi Bonijo" — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Teleobjektiv — 21.00 Igra se lahko začne — 21.40 Peklenski strah.

SREDA, 7. 11.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Dežela in ljudje — 10.30 Nepoznana soseščina — 10.30 Kralj vročih ritmov — 17.00 Polžja hišica — 17.25 Rdeči avtobus — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Pustolovščina na Rdečem morju — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 . . . Saj ne vedo, kaj delajo — 22.00 Šport.

ČETRTEK, 8. 11.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Francoščina za začetnike — 10.00 Obraz stoletij — 10.30 Tahko dolgo da bije srce — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Pan Tau — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prosim k mizi — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Budenbrooki — 21.15 Pomorska sila Avstrija — 22.00 Šport.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 2. 11.: 8.55 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Usoda nekega Charlieja — 17.40 Raznašalci časopisov — 18.05 Domači ansambli — 18.30 Mozaik — 18.35 Obzornik — 18.45 Ravnotežje — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Kar bo, pa bo — 21.00 Propagandna oddaja — 21.05 Petrocelli — 21.55 Dnevnik — 22.10 Jazz na ekranu.

SOBOTA, 3. 10.: 8.00 Poročila — 8.05 Jakec in čarobna lučka — 8.20 Glasbena pravljica — 8.35 Z besedo in sliko — 8.50 Tehtnica za natančno tehtanje — 9.20 Palčki nimajo pojma — 9.50 Dokumentarna oddaja — Trnova pot — TV nadaljevanka — 13.25 Nogomet Napredak : Dinamo — 17.05 Poročila — 17.10 Rdeči poni — ameriški film — 18.35 Naš kraj — 18.45 Muppet show — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 N. Collins: London je moj, TV nadaljevanka — 20.50 Kako se oblačimo — 20.55 Vroči dragulji — ameriški film — 22.40 Dnevnik — 22.55 Kažipot.

NEDELJA, 4. 11.: 8.55 Poročila — 9.00 Za nedeljsko dobro jutro — 9.30 Kažipot — 9.50 Korenine, TV nadaljevanka — 10.40 Deklica in deček — 11.25 Mozaik — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.30 Poročila — Botanik, dokumentarni film — Kako se oblačimo — Poročila — TV žehtnik — Granada, oddaja iz cikla Popotovanja — Arzenik in stare čipke, igrani film — Športna poročila — 18.00 Rokomet Jugoslavija : Romunija — prenos — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 TV drama — 20.55 Propagandna oddaja — 21.00 Dokumentarna oddaja — 21.35 Dnevnik — 21.50 Športni pregled.

PONEDELJEK, 5. 11.: 8.55 TV v šoli — 17.10 Poročila — 17.15 Vrtec na obisku — 17.35 Botanik, dokumentarni film — 18.00 Presojanje sestavljenosti dela — 18.20 Tudi za starejše velja — nikoli ni prepozno — 18.30 Mozaik — 18.35 Obzornik — 18.45 Mladi za mlade — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV Dnevnik — 19.55 Propagandna oddaja — 20.00 Jaz sem njena mama, TV drama — 21.25 Propagandna oddaja — 21.30 Kulturne diagonale — 22.10 Dnevnik.

SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK SAK

Dragi navijači in prijatelji SAK

SAK igra v nedeljo, 4. novembra 1979 ob 10.15 uri težko tekmo proti prvemu, ATSV WOLFSBERG. Igra bo v Wolfsbergu.

Vodstvo kluba je na izrecno željo navijačev in prijateljev SAK organiziralo na igro v Wolfsberg dva avtobusa (v prvem avtobusu naj se zberejo vsi igralci).

I. avtobus: čas odhoda		**II. avtobus:** čas odhoda	
7.45	Celovec/Kosta	8.30	Hotel OBIR
8.15	Škocijan/občina	8.40	Žitara vas/Rutar
8.20	Dobrla vas/Posojilnica	8.50	Juenna
8.30	Juenna	9.00	Šmihel/Posojilnica
8.40	Pliberk/Posojilnica	9.10	Pliberk/Posojilnica

Navijači pridite v čim večjem številu na tekmo!

Dr. med. Hardo Gallé

specialist za zobozdravstvo

odpira s 5. novembrom 1979 prakso v Celovcu, Bahnhofstraße 38/I. Ordinira privatno in za vse bolniške blagajne od ponedeljka do petka od 8. do 11. ure, v ponedeljek, torek in četrtek pa tudi od 16.30 do 19. ure.

Izdajatelj, založnijk in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 5 50 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

Slovensko prosvetno društvo „Danica" v Šentvidu v Podjuni vabi na

SLAVNOSTNI KONCERT

ob 80-letnici Pavla Kernjaka in 70-letnici Radovana Gobca v soboto 17. novembra 1979 ob 20. uri pri Voglu v Šentprimožu.

Sodelujejo: otroški zbor SPD „Danica", mešani oket SPD „Danica", mešani zbor SPD „Danica", združeni moški zbor SPD „Vinko Poljanec" — SPD „Trta"

S številnim obiskom počastimo naša jubilanta!